

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Bakalářská práce

Kristýna Kočí

**Etnické konflikty v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině a
jejich souvislosti**

Olomouc 2012

vedoucí práce: Mgr. David Hampl, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem veškeré použité zdroje uvedla v seznamu na konci práce.

V Olomouci dne 30. března 2012

.....

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucímu mé práce Mgr. Davidu Hamplovi, Ph.D., za cenné rady, připomínky a laskavý přístup při odborném vedení mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD	6
1 ETNICKÉ KONFLIKTY – VYMEZENÍ	7
1.1 ETNIKUM.....	7
1.2 ETNICKÁ PŘÍSLUŠNOST	7
1.3 ETNOCENTRISMUS	8
1.4 ETNICITA.....	8
1.5 NÁROD.....	9
1.6 NACIONALISMUS	9
1.7 NÁRODNOSTNÍ MENŠINA	10
1.8 DISKRIMINACE.....	11
1.9 GENOCIDA	11
1.10 ETNICKÝ KONFLIKT	12
2 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI	14
2.1 OBDOBÍ PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY	14
2.2 OBDOBÍ MEZI SVĚTOVÝMI VÁLKAMI	16
2.3 OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY.....	18
2.3.1 OKUPACE, KOLABORACE, REVOLUCE	19
2.4 SOCIALISTICKÁ JUGOSLÁVIE	23
2.5 JUGOSLÁVIE PO SMRTI JOSIPA B. TITA	25
3 KONFLIKT V CHORVATSKU	26
3.1 VZESTUP NACIONALISMU V CHORVATSKU	26
3.2 SRBOVÉ V CHORVATSKU	29
3.3 OZBROJENÝ KONFLIKT.....	29
3.3.1 OBDOBÍ MEZI ČERVNEM 1991 – LEDNEM 1992.....	33
3.3.2 BOJE O VUKOVAR.....	34
3.3.3 OBDOBÍ MEZI PROSINCEM 1991 – SRPNEM 1995	35
3.3.4 OPERACE BLESK	37
3.3.5 OPERACE BOUŘE	38
4 KONFLIKT V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ.....	40
4.1 HISTORICKÉ POZADÍ ETNICKÝCH KONFLIKTŮ.....	40
4.2 OBDOBÍ SVĚTOVÝCH VÁLEK A POVÁLEČNÝ VÝVOJ.....	43

4.3 PŘÍČINY ESKALACE NAPĚTÍ.....	45
4.4 KONFLIKT V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ.....	46
4.5 CESTA K UZAVŘENÍ MÍRU.....	50
5 SOUČASNÝ VÝVOJ	52
5.1 SOUČASNÝ VÝVOJ V CHORVATSKU	52
5.2 SOUČASNÝ VÝVOJ V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ	56
5.3 MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ TRIBUNÁL	58
ZÁVĚR.....	61
SEZNAM ZKRATEK.....	62
LITERATURA.....	63
ELEKTRONICKÉ ZDROJE.....	64
ANOTACE	

ÚVOD

Cílem práce je charakterizovat etnické konflikty v Chorvatsku a v Bosně a Hercegovině. Pozornost bude věnována složitému soužití určených etnik na pozadí jednotlivých historických událostí. První projevy etnických konfliktů sahají již do období před druhou světovou válkou, tedy před rokem 1939. Těžiště největších konfliktů pak sahá do období 1991-1995, kdy na území Chorvatska došlo ke konfliktu mezi chorvatskými Srby a Chorvaty a na území Bosny a Hercegoviny mezi bosenskými Srby, bosenskými Chorvaty a Bosňáky (muslimy). Pozornost bude zaměřena také na následky těchto konfliktů v současnosti a Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY).

Práce bude členěna do pěti kapitol. První kapitola bude spíše teoretická a budou zde vysvětleny základní pojmy užívané, nebo související s problematikou soužití jednotlivých národů a etnik. Ve druhé kapitole bude pozornost věnována historickým souvislostem, na jejichž pozadí budou následně vysvětlovány kořeny sporů mezi jednotlivými národy. Bude zde popisována historie od dob Balkánských válek až po rozpad Jugoslávie. Třetí kapitola se bude věnovat konfliktu v Chorvatsku, který probíhal v letech 1991-1995. Zaměřuje se na problematiku soužití Chorvatů a krajinských Srbů. Ve čtvrté kapitole budou popsány události související s konfliktem v Bosně a Hercegovině a především problematice soužití Srbů, Chorvatů a Bosňáků. Konflikt probíhal stejně jako v Chorvatsku v letech 1991-1995 a byl ukončen Daytonskou dohodou. Pátá kapitola bude věnována událostem po uzavření Daytonské dohody až po současný vývoj na území Chorvatska a Bosny a Hercegoviny, současnému soužití jednotlivých národů a také snahám o evropskou integraci.

V českém jazyce vyšla celá řada knih zabývajících se touto tematikou, většinu z nich je možné považovat za velice kvalitní publikace. Za zvlášť podnětná díla považuji publikace F. Tesaře, J. Pelikána, J. Rychlíka, M. Tejchmana a M. Šestáka. Některé kauzy v médiích jsou formulovány příliš jednostranně, je tedy nutné hledat informace v relevantních zdrojích, případně přistupovat k jednotlivým informacím s určitým odstupem.

1 ETNICKÉ KONFLIKTY – VYMEZENÍ

V této kapitole budou vysvětleny základní pojmy, které souvisí s problematikou etnických konfliktů a soužitím jednotlivých národů a etnik. Budou zde objasněny termíny jako etnikum, etnicita, národ, nacionalismus, diskriminace, genocida a další.

1. 1 ETNIKUM

Slovo etnikum je označením pro kulturně definované a diferencované skupiny lidí. Ve stejném významu se používá pojem etnická skupina. Tímto výrazem se často označuje národ, národnost, národní menšina, kmen, ačkoliv je to nepřesné a nelze to ztotožňovat.¹ Není možné říct, že všichni příslušníci jednoho etnika jsou příslušníci jednoho národa.

„Podle F. Bartha se etnikum vyznačuje těmito rysy:

1. *je biologicky sebereprodukující*
2. *má společné základní kulturní hodnoty*
3. *tvoří jedno komunikační a interakční pole*
4. *mají příslušnost k této populaci“²*

Akademie věd dále etnikum definuje jako souhrn lidí se společnou etnicitou, která se nějakým způsobem odlišuje od etnicity jiných lidí. Za nejvýznamnější znak je považován jazyk, přestože existují jazyky, kterými hovoří i více etnik (například angličtina). Existují také například etnika bilingvistická (například Kanada).³

1.2 ETNICKÁ PŘÍSLUŠNOST

Etnická příslušnost je sepětí se společným kulturním a jazykovým vývojem v rámci společenských skupin.⁴ Jedná se o pocity pýchy na svou vlastní skupinu, společenské povědomí a identitu skupiny. Je velmi složitým jevem, který podléhá změnám, a jen málo

¹ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 277.

² Tamtéž.

³ Tamtéž.

⁴ KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: OTTOVO nakladatelství s.r.o., 2000. s. 161.

se vyskytuje v čisté podobě. Vždy je úzce propojena s politikou, právem, náboženstvím a dalšími sociálními názory a formami vzájemného působení.

Zahrnuje pozitivní a negativní prvky. Mezi pozitivum jistě patří oceňování vlastních kořenů ve společnosti bez znevažování jiných skupin. Dává skupině vnitřní soudržnost, které vede k zajišťování bezpečnosti navzájem. Negativním aspektem je problematické soužití ve společnosti s více kulturami, které vede k bojům a násilí.

1.3 ETNOCENTRISMUS

Etnocentrismus představuje tendenci poznávat, hodnotit a interpretovat všechny životní jevy z perspektivy kultury vlastního společenství. Za jediné správné hodnoty jsou považovány jen ty hodnoty a normy sociální skupiny, se kterými se daný jedinec identifikuje.⁵

1.4 ETNICITA

Pojem etnicita byl poprvé použit roku 1953 v Oxfordském naučném slovníku. Po dlouhá léta studia etnicity byla řešena základní otázka o původu etnicity. Tzv. primodalisté považovali etnicitu za vrozenou vlastnost člověka. K jejich hlavním představitelům patřil například J. G. Fichte. Opozici tvořili tzv. instrumentalisté, kteří považovali etnicitu za získanou, a představitelem byl například B. Anderson.⁶ V současnosti nejsou tyto proudy odlišovány, současný názor vědců se kloní spíše k syntéze obou směrů.

Etnicita je systém prvků rasových, kulturních, jazykových a teritoriálních, které jsou vzájemně provázané. Vychází také ze společného historického osudu, z představy o společném původu. Všechny tyto faktory na sebe vzájemně působí a formují etnické vědomí, identitu a orientaci člověka. Všechny tyto prvky musí být trvalé, stabilní, srozumitelné a obecně přijatelné, abychom mohli hovořit o etnické příznačnosti, kterou musí nutně sdílet všichni příslušníci etnika.⁷ Etnikum je etnicitou vymezeno.

⁵ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 278.

⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 11.

⁷ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 276.

Souhrnně by se dalo o etnicitě říci, že se jedná o součást kultury, o jakýsi komplexní systém znaků, které se vzájemně ovlivňují. Tyto znaky vznikají a zanikají v kulturní společnosti. Můžeme je také rozdělit do dvou skupin, jsou to znaky objektivní a subjektivní.⁸ Za objektivní znak etnika považujeme například teritorium a jazyk. Ze znaků subjektivních zmíníme především tradice a hodnoty. Každý člověk je nositelem etnicity, která se však projevuje až členstvím ve skupině lidí ať už s odlišnou či totožnou etnicitou.

Etnicita není většinou vnímána jako důvod konfliktu, ale spíše jako nástroj formující jednotlivé strany sporu. Zároveň je etnicita základním prvkem pospolitosti, je hodnotou, ve které obyvatelstvo nachází v bezpečí, když je ohroženo konfliktem.⁹

1.5 NÁROD

Národ je osobitým a uvědomělým kulturním a politickým společenstvím, na jehož utváření mají největší vliv společné dějiny a společné území. Národ je vymezen třemi hledisky – kulturním, politickým, psychologickým.¹⁰ Kulturně je národ identifikován jazykem a společným náboženstvím (Blízký Východ), nebo společnou dějinnou zkušeností (Amerika, Afrika). Politická existence je definována společným státem, nebo federativním statutem ve vícenárodnostním státu. Psychologické hledisko je vlastně subjektivním vědomím jednotlivce o své příslušnosti k danému národu.

Z hlediska formování moderních národů se rozlišují dva typy – evropský a americký. Pro Evropu bylo typické horlivé zápasení o své politické sebeurčení. V Americe vznikaly státy bez vlastní kulturní identity, která se formovala až sekundárně. V Evropě se vytvářely národní státy, v Americe se teprve vytvářely národy samotné.¹¹

1.6 NACIONALISMUS

Nacionalismus jako způsob uvažování o světě zdůrazňuje ve výkladu historického vývoje i v analýze současné politiky význam národů a obvykle tvrdí, že národní charakter

⁸ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 10

⁹ Tamtéž. s. 9.

¹⁰ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 278.

¹¹ Tamtéž. s. 222.

je všeprostopující rozlišujícím faktorem.¹² Jedná se o názor, že všichni lidé by měli mít pouze jednu neměnnou národnost, z níž by odvozovali svou identitu. Člověk se musí nejdříve chápat jako člen národního společenství a být připraven k jakékoliv oběti, bude-li to vyžadovat jeho národ. Dále je nacionalismus také požadavkem, aby každá národnost byla organizována ve vlastním svrchovaném státě.

„Vzniká tam, kde:

1. *Jeden národ žije v područí národa jiného. V dalším případě je jím určitým způsobem omezován.*
2. *Příslušníci různých národů žijí promíchaně na společném území, příslušníci jednoho národa užívají výhod, které nejsou nijak odůvodněné ostatním.*
3. *Příslušníci jednoho národa se výrazně odlišují svým chováním a způsobem života.*
4. *Dojde-li k rychlé změně v národnostní struktuře obyvatelstva, v případě přistěhovalectví například.“¹³*

Nacionalismus závisí na úrovni vzdělání. Obecně platí, že vzdělanější obyvatelstvo se přiklání k toleranci. Paradoxně je však častým původcem a hybnou silou nacionalismu.

1.7 NÁRODNOSTNÍ MENŠINA

Národnostní menšina je takovou skupinou lidí, která se početně není schopna vyrovnat jiné skupině, která v dané společnosti tvoří většinu. Menšina je definována společným znakem, který je ze sociologického hlediska významný.¹⁴

Častým problémem menšin je odpírání nějakého konkrétního práva, které je užíváno většinou. V Evropě docházelo k prosazování nacionalismu především ve 2. polovině 19. st. a 1. polovině 20. st. Docházelo především k vytlačování menšinového jazyka ze škol, také k vytlačování celých národnostních skupin, což bylo typické především pro období 2. světové války. Na konci 20. století byla otázka menšin opět

¹² MILLER, David. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Barrister & Principal, 2000. s. 328.

¹³ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 664.

¹⁴ Tamtéž. s. 605.

aktuální především na Balkáně, díky tzv. etnickému čištění. V dnešní době je rozvoj menšin chápán pozitivně a je zakotven jako základní lidské právo.¹⁵

1.8 DISKRIMINACE

V nejobecnějším smyslu se jedná o vnímání rozdílnosti difference a diferenciacie, a rozdílné, diferencované zacházení.¹⁶ Jedná se o způsob omezování nebo poškozování určitých společenských skupin v jejich právech a nárocích. Původně se projevovала jako omezení nebo odmítnutí práv určité kategorie obyvatelstva kvůli pohlaví, rase, národnosti či náboženství.¹⁷ Dalo by se tedy říct, že k diskriminaci dochází v tom případě, že jsou společenské výhody udělovány na základě určitých neopodstatněných kritérií v rámci legitimacy.

1.9 GENOCIDA

Jedná se o použití promyšleného způsobu v úmyslu fyzicky zničit rasovou, etnickou, náboženskou či jinou podobnou skupinu.¹⁸ Genocida se vyskytovala po celou dobu lidské historie, ovšem teprve nedávno se stala jednoznačně zakázanou v mezinárodním zákoně. 9. prosince 1949 byla přijata Valným shromážděním OSN Dohoda o prevenci a potrestání zločinu genocidy, v platnost vstoupila 12. ledna 1951. Jde o nejtěžší mezinárodní zločin a nejnebezpečnějším porušením lidských práv, lidská společnost je morálně i politicky odpovědná za prevenci a potrestání genocidy. Obviněné osoby mají být souzeny státem určeným tribunálem v té zemi, kde ke zločinu došlo, nebo tribunálem, jenž má soudní oprávnění.¹⁹ Problémem však zůstává to, že těžko je genocida páchána v zemi bez vědomí vlády, která tudíž nese spolupodíl viny. V každé situaci má však OSN právo zasáhnout. Ruská delegace navrhovala zločin genocidy spojit výhradně s nacismem, proti čemuž se Valné shromáždění tvrdě ohradilo.²⁰

Genocida bývá motivována nacionalisticky, nábožensky či rasově a bývá zdůvodňována geneticky či eugenicky. Bývá součástí politických doktrín a programů, které jsou založeny na antroporasových teoriích. Vyskytuje se nejčastěji na místech,

¹⁵ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 605.

¹⁶ MILLER, David. *Blackwellova encyklopedie politického myšlení*. Brno: Barrister & Principal. 2000. s. 97.

¹⁷ Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 213.

¹⁸ KRIEGER, Joel. *Oxfordský slovník světové politiky*. Praha: OTTOVO nakladatelství s.r.o., 2000. s. 205-206.

¹⁹ Tamtéž. s. 205-206.

²⁰ TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Praha: Themis, 1997. s. 35.

kde žije pohromadě více etnických skupin, které jsou vzájemně odděleny a udržují si své tradice. Objektem bývají právě odlišné menšiny, které žijí na území větších etnických skupin.

Tři podstatné předpoklady, které vedou ke vzniku genocidy, jsou tyto. Za prvé je to existence či tradice konfliktu mezi oběma skupinami. Za druhé je to nerovnováha sil v neprospěch slabší z nich. A třetím předpokladem je, že musí být vytvořena situace, která je vhodná toto rozhodnutí provést, nejčastější situací je válka.²¹

Příkladem genocidy je například hitlerovské Německo, kdy byla genocida páchána na Židech, Romech a Polácích.

1.10 ETNICKÝ KONFLIKT

Etnický konflikt je takový proces, ve kterém dochází ke střetu dvou či více propojených etnik, která spolu sice komunikují, avšak prosazují velmi odlišné až protikladné prvky.²² Vzájemně propojená etnika mají odlišné vzory chování a rozdílný systém hodnot. Významnou roli zde hraje etnocentrismus.

Po rozpadu bipolárního světa se vyskytl názor, který prohlašoval, že hlavní příčina válečných konfliktů byla odstraněna. Možnosti bezproblémového soužití všech států a národů nemělo stát nic v cestě, přesto jsou to právě etnické konflikty, které jsou nejzávažnějším bezpečnostním problémem.²³

V době komunismu nebyla ohniska konfliktů patrná, vzhledem k proklamování všeobecné ideologie bratrství národů. Problémy se prohloubily v 90. letech, kdy došlo k zániku komunistické autority. V běžné terminologii je každý konflikt, který si vyžádal nad 1000 obětí považován za válku.²⁴

Spory o příčiny etnických konfliktů lze charakterizovat dvěma slovy – „greed“ (hrabivost) a „grievance“ (křivda).²⁵ V druhém slově je obsažena většina ozbrojených konfliktů, které jsou způsobeny dávnými křivdami a nenávisť mezi jednotlivými etniky. Nejnázornějším příkladem je Balkán, který je označován jako region čisté paměti. Každá

²¹ TESARŮ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. s. 208.

²² Sociologický ústav Akademie věd ČR. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. s. 519.

²³ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 5.

²⁴ Tamtéž. s. 39.

²⁵ Tamtéž. s. 20.

událost a vzpomínka zde může vyvolat povstání nebo právě ozbrojený konflikt.²⁶

Aby bylo možné porozumět mechanismu etnického konfliktu, musíme si uvědomit, že spolupráce, soutěž a konflikt jsou úzce propojeny. Aby se mohla jedna skupina dostat do konfliktu s jinou, musí s ní spolupracovat. Země zpravidla soutěží o ovládnutí určité oblasti, o pracovní příležitosti, o vzdělání či kapitál. Tedy i soutěž předchází konfliktu.²⁷

O etnickém konfliktu můžeme hovořit v případě, jestliže alespoň jedna strana prožívá konflikt skrze etnické cítění. Určitá skupina vnímá svoji etnickou identitu a jiné skupině připisuje identitu odlišnou.²⁸

Některé etnické konflikty mohou mít horší důsledky, než válka, a to důsledky velice násilné až genocidní. Mnohé z nich jsou iniciovány vidinou sebeurčení, autonomie apod. Etnické konflikty jsou hrozbou pro moderní stát, jejich hrozba je stále velice aktuální především proto, že jen málo států je etnicky homogenních.²⁹

²⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 20.

²⁷ TESÁŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Praha: Portál, 2007. s. 27.

²⁸ Tamtéž. s. 37.

²⁹ Tamtéž. s. 98.

2 HISTORICKÉ SOUVISLOSTI

Tato kapitola je věnována historickým souvislostem, na jejichž pozadí budou následně vysvětlovány kořeny sporů mezi jednotlivými národy. Kapitola popisuje historii od dob Balkánských válek a až po rozpad Jugoslávie. Prostor je věnován také důležitým momentům v průběhu světových válek. Je zde také uvedena forma státního zřízení jugoslávského státu a jeho změny v průběhu let.

2.1 OBDOBÍ PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLKY

V jihovýchodní Evropě se v minulém století měnily hranice díky vzniku nových států. Tento region se již před 1. světovou válkou vypořádal s nadvládou Osmanské říše, která sužovala tuto oblast více jak sto let. Již v době, kdy balkánské národy získaly nová území po poraženém Turecku, vznikaly první spory o hranice. Vrcholem těchto neshod byly Balkánské války, které probíhaly v letech 1912 – 1913.³⁰

Roku 1914 byl v Sarajevu spáchán atentát na Františka Ferdinanda, budoucího panovníka Rakouska-Uherska, a jeho ženu. Atentát byl spáchán G. Principem, srbským studentem, pod záštitou organizace Mladá Bosna.³¹ Chorvatské a muslimské obyvatelstvo označilo atentát za čin Srbů, v Mladé Bosně však byla zastoupena mládež všech balkánských národů. Na Srby byly v Bosně a Hercegovině pořádány pogromy a byl drancován jejich majetek. Vše vyvrcholilo dne 28. července 1914, kdy císař František Josef vyhlásil válku Srbsku.³²

Habsburská monarchie chápala válku spíše jako trest pro Srbsko, setkala se však s houževnatým odporem. Na stranu Srbska se postavila také Černá Hora. Srbská vláda byla v této době vedena N. Pašičem, který chtěl Srbsko zpočátku rozšířit o Bosnu a Hercegovinu a část Dalmácie a Chorvatska. Od srpna 1914 propagoval N. Pašič jiný válečný cíl, a to vytvoření silného jihozápadního slovanského státu, který by zahrnoval všechny Srby, Chorvaty a Slovince. Tyto cíle byly formulovány 7. prosince 1914 – tzv. Nišská deklarace.³³

³⁰ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?.* Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 16.

³¹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí.* Praha: Lidové noviny, 1998. s. 309.

³² Tamtéž.

³³ Tamtéž. s. 371.

Během války velmi strádalo jihoslovanské obyvatelstvo, především Srbové v Habsburské monarchii. Do nenávistné kampaně ze strany Rakouska-Uherska se zapojili také Frankovci, chorvatská militantní skupina. Nařkli Srby z vyvolání války a vinili je ze všech následných strastí. Největší pogromy byly na srbském obyvatelstvu páčány především v Bosně a Hercegovině. Ve vnitrozemí byly narychlo vytvořeny internační tábory, kam byli Srbové převáženi z pohraničních oblastí. Rakousko - uherským vojákům asistovalo také obyvatelstvo chorvatské a muslimské.³⁴

Brzy po vzniku války odešly desítky jihoslovanských politiků do emigrace, kde byl založen roku 1914 Jihoslovanský výbor.³⁵ Mezi přední představitele patřili chorvatští představitelé pravice – A. Trumbič a F. Supilo, dále se pak přidávali představitelé z Chorvatska, Slovinska a Bosny a Hercegoviny. Představou Jihoslovanského výboru bylo vytvoření nezávislého jihoslovanského státu a rozbití Rakouska-Uherska. Tento nezávislý stát měl být tvořen Slovinci, Chorvaty a Srby. Jihoslovanský výbor v počátcích spolupracoval se srbskou vládou vedenou N. Pašičem. Velmi problematické bylo to, jakou vnitřní podobu bude nový jihoslovanský stát mít. Ideový vůdce Jihoslovanského výboru, F. Supilo, se zabýval otázkou, jestli Jihoslovanský stát vznikne rozšířením Srbska, nebo na principu rovnoprávnosti jihoslovanských individualit.³⁶ F. Supilo byl zastáncem druhé varianty, díky čemuž došlo ke zhoršení vztahů se srbskou vládou.

Revoluce, které propukly roku 1917 v Rusku, měly značný vliv na vývoj situace na Balkáně. Revoluce požadovaly ukončení války a také proklamovaly právo národa na sebeurčení. 30. května 1917 vystoupilo 33 jihoslovanských poslanců s tzv. Májovou deklarácí, ve které požadovali spojení všech zemí obývaných Chorvaty, Slovinci a Srby v jeden stát, stále by však zůstali členem monarchie.³⁷ Během roku 1917 také vstoupily do války USA na straně Dohody. Rakousko - Uhersko vyčerpané válkou začalo uvažovat o uzavření separátního míru se stranou Dohody. Separátní mír byl však značně nepříznivý pro jihoslovanské osvobozovací snahy. Došlo tedy k jednání mezi N. Pašičem a Jihoslovanským výborem, výsledkem byla Korfská deklarace, kde se představitelé dohodli na potřebě sjednocení Jihoslovanů v jednom státě. V čele státu měla stát srbská dynastie Karadjordjevičů, vnitřní uspořádání však stále ustanoveno nebylo. V dubnu 1918 proběhl

³⁴ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 373.

³⁵ Tamtéž. s. 374.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž. s. 378.

Kongres utlačovaných národů Rakouska-Uherska, který označil Rakousko-Uhersko za hlavní překážku uzavření míru v Evropě.³⁸ Tento názor potvrdil i americký prezident W. Wilson. 29. října 1918 prohlásil chorvatský sněm Dalmácii, Chorvatsko a Slavonii za nezávislý stát. Následně pak sjednocený chorvatský stát vstoupil do státu Slovinců, Chorvatů a Srbů. 31. října 1918 pak Národní rada Záhřebu prohlásila, že Království Srbů, Chorvatů a Slovinců je připraveno vytvořit společný stát se Srbskem a Černou Horou.³⁹ Dohoda však odmítala tento nový stát uznat, především kvůli dřívějším sporům N. Pašiče a Jihoslovanského výboru. Nepříznivé byly také snahy Itálie anektovat území, která dříve náležela Rakousku-Uhersku. Vzniklá situace vyžadovala radikální řešení, především ohrožená území požadovala co nejrychlejší spojení Království Srbů, Chorvatů a Slovinců a Srbska.

Ve dnech 6. - 9. listopadu 1918 došlo v Ženevě ke schůzi představitelů srbské vlády, Jihoslovanského výboru a záhřebské Národní rady. Představitelé se však na formě státu nebyli schopni dohodnout, vládnoucí srbské kruhy odmítly dočasně ponechat nejasný status monarchie.⁴⁰ Proběhla další jednání a nakonec se přistoupilo na požadavky monarchistické formy v čele s dynastií Karadjordjevičů.

2.2 OBDOBÍ MEZI SVĚTOVÝMI VÁLKAMI

Během krátkého života balkánských států se často měnily hranice, jejich stabilita byla tedy velmi problematickou otázkou. Hranice vytvořené po 1. světové válce byly neustále zpochybňovány všemi sousedy. Dalším problémem po ukončení válce bylo to, že na Balkáně zůstaly statisíce muslimů, kteří byli potomky etnických Turků, nebo konvertovali na islám během nadvlády Osmanů.⁴¹ Vztahy mezi křesťany a muslimy se do budoucna nejevily pozitivně.

Dne 1. prosince 1918 bylo vyhlášeno Království Srbů, Chorvatů a Slovinců. Je však nutné dodat, že vytvoření prvního jihoslovanského státu nebylo výsledkem dlouhodobých představ o jihoslovanské vzájemnosti.⁴² Srbský nacionalismus toužil pouze spojit všechny

³⁸ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 378.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž. s. 380.

⁴¹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 16-17.

⁴² ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 380.

Srby do společného státu. Ani většina chorvatského obyvatelstva neměla představy o monarchii a panování Karadjordjevičů, pod srbskou ochranu se uchýlila ze strachu z Itálů.

Nový stát byl geograficky i etnicky velmi nejednotným celkem. Jihoslované z Rakouska-Uherska se považovali za pokročilejší než většina balkánských národů. V království Srbů, Chorvatů a Slovinců se setkávala tři vyznání a etnicky bylo toto území velmi rozličné nejen díky německé a maďarské menšině a také Albáncům. Mezi národnostně nejsložitější oblasti patřily především Bosna a Hercegovina, Makedonie a Vojvodina.⁴³ Království Srbů, Chorvatů a Slovinců nebylo státem stabilním, především proto, že tu chyběla idea jihoslovanství. Srbský národ i vláda se považovaly za vítěze a byli přesvědčeni o tom, že Chorvatsko a Slovinsko se není schopno samo bránit před sousedy, tudíž je jasné, že ochranu Srbska potřebují. Srbové také utrpěli největší ztrátu co do obyvatel, měli tedy představu o tom, že oblasti, které válka zasáhla nejvíce, by měly užívat jistých výhod, například v oblasti daňové politiky.⁴⁴ V období krize však nejsou tyto úvahy příliš vítány. Co však nejvíce hovořilo ve prospěch vůdčího postavení Srbů, bylo především to, že jako jediní z balkánských národů měli zkušenosti s vedením nezávislého státu. Jako jediní mohli tedy poskytnout Království Srbů, Chorvatů a Slovinců zkušenosti s budováním státu, armády apod.

Velmi problematické bylo postavení Srbů, kteří žili doposud v Rakousku-Uhersku, tzv. Prečani. Na jedné straně měli představu o identifikaci se Srby, kteří pocházeli ze starého království, na druhé straně podlehli západním vlivům.⁴⁵ Druhým největším národem v Království Srbů, Chorvatů a Slovinců byli Chorvaté, které nutila ke vstupu do království spíše pragmatická potřeba než idea jihoslovanství.⁴⁶ Podobný důvod přivedl do Království Srbů, Chorvatů a Slovinců také Slovince, kteří byli ohrožováni Itálií. Jejich výhodou bylo, že byli bilingvním národem, snadno se tedy dostávali do vlády v Bělehradě, Srbům se však na Slovinsko pronikat nedařilo právě kvůli jazykové bariéře.⁴⁷ Další problematickou skupinou obyvatel byli tzv. Bosňáci, což byli muslimové. Oficiální ideologií byli považováni za islamizované Srby, záhřebská opozice je považovala za

⁴³ TEJCHMAN, Miroslav a HRADEČNÝ, Pavel. *Historické souvislosti rozpadu Jugoslávie*. Praha: Historický ústav, 1996. s. 26-27.

⁴⁴ Tamtéž. s. 28.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž. s. 30.

⁴⁷ Tamtéž.

islamizované Chorvaty. V království nebyla svébytnost muslimů uznávána.⁴⁸ O Makedoncích a Albáncích se hovořilo pouze jako o obyvatelích jižního Srbska.

Království Srbů, Chorvatů a Slovinců se od ledna 1929 začalo nazývat První Jugoslávií.⁴⁹ Neúplný parlamentní systém v zemi nefungoval dobře, u moci se vystřídal na dvacet vlád. V této době byla země ohrožována Itálií, která usilovala o nadvládu na Jadranu. Dohodové státy, především pak Francie, chránila Srbsko především z důvodu společného boje za 1. světové války před nároky Itálie. Přestože bělehradská vláda učinila vůči Itálii jisté ústupky, Itálie ve svém nepřátelském postoji nepolevila, tajně jednala s Albánií, Maďarskem a Rakouskem a v samotné Jugoslávii pak podporovala chorvatské extremisty.⁵⁰

Od ledna 1929 byla v Jugoslávii nastolena diktatura.⁵¹ Spory mezi Chorvaty a Srby se prohlubovaly. Chorvati požadovali rovnoprávné postavení a odmítali oficiální ideologii, která vnímala Srby, Chorvaty a Slovince za jeden národ pojmenovaný třemi jmény. Roku 1939 však došlo k částečnému uklidnění situace a byla uzavřena dohoda, jež rozdělila Bosnu a Hercegovinu mezi Chorvaty a Srby podle toho, ve kterých okresech žila většina jejich obyvatel.⁵² Části, ve kterých převažovalo obyvatelstvo srbské, náleželo Srbsku a naopak. Tato smlouva zaručovala, že území, kde žijí Chorvati, bude náležet k Chorvatské bánovině a má určitá autonomní práva (hospodářská, finanční, apod.). Tímto krokem předcházela vláda možnosti zneužití chorvatské otázky fašistickými státy a tedy rozbití Jugoslávie.⁵³ Toto se však dotklo přečanských Srbů, protože dohoda neobsahovala obdobná práva i pro ně.⁵⁴

2.3 OBDOBÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Na počátku 2. světové války prohlašoval Bělehrad neutralitu, měl v plánu udržovat přátelský vztah s oběma bojujícími stranami, ve skutečnosti však stranili spíše odpůrcům fašistické Osy. Roku 1940 byla dobita Francie, jugoslávská vláda nechtěla dát Německu

⁴⁸ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 84.

⁴⁹ TEJCHMAN, Miroslav a HRADEČNÝ, Pavel. *Historické souvislosti rozpadu Jugoslávie*. Praha: Historický ústav, 1996. s. 32.

⁵⁰ Tamtéž.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 84.

⁵³ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 19-20.

⁵⁴ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 438.

záminku k útoku a ke státům Osy se vyjadřovala zdrženlivěji.⁵⁵ Británie se snažila o vytvoření bloku neutrálních států (Jugoslávie, Řecko, Turecko), i k těmto snahám přistupovala Jugoslávie opatrně. Koncem října 1940 však proniká válka i na Balkán útokem Itálie na Řecko. V listopadu se k Paktu tří přidalo i Maďarsko a Rumunsko a zájem Německa byl stále větší.⁵⁶ A. Hitler měl zájem především na volném přístupu k surovinám. Na rozdíl od B. Mussoliniho, ten měl na Jugoslávii zájmy především územní. Roku 1941 přistoupilo k Paktu tří i Bulharsko.⁵⁷ Vzhledem k tomu, že byla Jugoslávie obklíčena vojsky, přistoupila k Paktu tří také, což však vyvolalo vlnu nevole po celé zemi.

V noci z 26. na 27. března 1941 došlo v Jugoslávii ke státnímu převratu. 6. dubna 1941 začalo letectvo Německa bombardovat Bělehrad, útočila i vojska z Rakouska, Maďarska a Bulharska.⁵⁸ Útočili i Italové. Jugoslávie nebyla na válku připravená, armáda měla špatné plány a tížil ji nedostatek munice. Mnoho jugoslávských generálů se vzdalo bez boje a 17. dubna 1941 podepsala Jugoslávie dohodu o kapitulaci.⁵⁹

2.3.1 OKUPACE, KOLABORACE, REVOLUCE

Jugoslávie byla okupována Německem, Itálií, Bulharskem a Maďarskem. Ze srbských oblastí okupovalo Německo Srbsko, Kosovo a Banát.⁶⁰ Nacisté považovali tuto okupaci za dočasnou a cílem bylo především udržení pořádku, zatímco ve Slovinsku bylo hlavním cílem germanizovat a anektovat. Největší území Jugoslávie bylo však okupováno Itálií. Jednalo se o oblast Dalmácie, části Slovinska, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu a Černou Horu. Pro Albánii byla zabráná část Kosova a západní Makedonie. V čele vlády Jugoslávie stál M. Nedič, který s fašisty spolupracoval především z důvodu respektování vítězství Osy.⁶¹

Dne 10. dubna 1941 vznikl Nezávislý chorvatský stát (NDH). Jednalo se o jediný formálně samostatný územní celek, který vznikl v době zániku královské Jugoslávie. Územní rozloha činila asi 100 000 km², celkový počet obyvatel byl 6,5 milionu, z čehož převahu činilo chorvatské obyvatelstvo (3,4 mil.), Srbů zde žily

⁵⁵ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 440.

⁵⁶ Tamtéž.

⁵⁷ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 20.

⁵⁸ Tamtéž. s. 21-22.

⁵⁹ Tamtéž.

⁶⁰ Tamtéž. s. 24.

⁶¹ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 20.

2 miliony. Územně se NDH rozkládal v oblasti bývalé chorvatské bánoviny, Bosny a Hercegoviny a východní části Sremu.⁶² Ideologie propagovala názor, že nový stát je důsledkem revoluce v Chorvatsku, pravým důvodem byl však zájem Hitlera a italských fašistů. Vůdce ustašovců A. Pavelič opíral existenci režimu o vojska Itálie a Německa. Dalo by se říct, že i přes krátkou existenci tohoto státu se jedná o jednu z nejkřutějších částí 2. světové války. Byly zde vydávány protizidovské zákony a také řada opatření, která diskriminovala srbské obyvatelstvo. Byly zavírány srbské školy a kostely, bylo zakázáno užívání cyrilice, Srbové byli nuceni opustit lepší čtvrti Záhřebu, docházelo k vyvlastnění jejich majetku, byli vyhozeni ze zaměstnání. Ve většině měst museli nosit pásku s písmenem P, které označovalo příslušnost k pravoslaví. Budování jednotného etnického státu vedlo také k četnému zabíjení Srbů, na kterém se podíleli tzv. divocí ustašovci., muslimové a také společenská spodina. Zabíjení Srbů začalo dne 27. dubna 1941, kdy ustašovci v obci Guderac zastřelili 184 sedláků srbského původu.⁶³ Vražďení pokračovalo také v Hercegovině. V okresech Bihač, Cazin a Bosanska Krupa bylo zabito na 20 tisíc Srbů.⁶⁴ Metody ustašovců byly obzvlášť kruté a v letech 2. světové války neměly obdoby.

Mnoho Srbů také zemřelo v koncentračních táborech. První tábor vznikl v oblasti kolem Koprivnice. Likvidační tábor Jagodno proslul především krutým shazování lidí do solných dolů, zemřelo zde 30 tisíc lidí. Na ostrově Pag bylo mnoho lidí utopeno.⁶⁵ Největší podíl zemřelých je však přisuzován čtyřem táborům v Jasenovaci. Srbská literatura uvádí na milion zemřelých Srbů, literatura chorvatská uvádí pouze 30–40 tisíc zemřelých, konkrétně levicových Chorvatů. M. Šesták udává na 50–100 tisíc obětí. 2. světová válka přinesla smrt 300 tisícům chorvatským a bosenským Srbům.⁶⁶ Především tato čísla jsou pádným argumentem ve vzájemném chorvatsko – srbském konfliktu.

V červnu roku 1941 byli Srbové vystěhováni především z oblasti Slavonie, Sremu a severní Bosny. Vyhnáno bylo 200 tisíc Srbů do 18. srpna, kdy byla uzavřena chorvatsko – srbská hranice.⁶⁷ Docházelo také k násilné rekatolizaci Srbů, většinou měli na výběr buď rekatolizaci, nebo smrt, proti čemuž protestoval i Vatikán. Generál G. von Horstenaou ve své zprávě o vysídlování Srbů do Berlína napsal: „*Přesídlení, které se teď provádí tak krutým způsobem, a mnohá zvěrstva, která je provází, nashromáždí obrovské množství*

⁶² PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 24.

⁶³ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 454.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ Tamtéž. s. 456.

⁶⁶ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 456.

⁶⁷ Tamtéž. s. 456.

výbušného materiálu všude tam, kde žijí Srbové – v brzké budoucnosti se tu vytvoří centra nepokojů, která budou těžko kontrolovatelná.“⁶⁸ Přes veškeré snahy ustašovců nebylo Chorvatsko nikdy etnicky zcela čistým státem. Žilo tu stále velké množství Srbů, ani plán na přeměnu bosenských muslimů na Chorvaty nebyl úspěšný. Jejich náboženství bylo sice podporováno, jejich zájem o nový stát byl však mizivý.

Téměř okamžitá kapitulace Jugoslávie byla pro jednotlivé národy velmi nevýhodná, neznamenal však jejich konec. Soudržnost Jugoslávie byla zajištěna především většinovým odporem obyvatel. Jednalo se o osvobozenecká hnutí, ale také o činnost vlády v exilu. Těšili se dobré spolupráci s Británií, USA a SSSR, spolupracovali také s vládou polskou, řeckou a československou. Exilová vláda byla složená především ze srbsky orientovaných politiků.⁶⁹ Jejich činnost nebyla úspěšná a nebyla tedy jugoslávskému národně osvobozeneckému boji kvalitní oporou. Klíčový byl boj lidových mas v zemi, který vedli převážně komunisté.

Komunistická strana (KSJ) připravovala ozbrojené vystoupení. KSJ vyzvala k celonárodnímu povstání 22. června 1941. 7. července začalo povstání v Srbsku, 13. července v Černé Hoře a koncem července také v Bosně a Slovinsku.⁷⁰ V Chorvatsku bylo povstání namířeno proti krutým ustašovcům a vůči srbskému obyvatelstvu. Do konce roku bylo připraveno k boji na 60–70 000 partyzánů, které vedl Josip B. Tito. Právě komunisté jako jediní byli schopni spojit odboj ve společnou frontu, která nerozlišovala víru ani národnost. Partyzáni zaručovali obyvatelům Černé Hory, Makedonie, Slovinska a dalším rovnoprávnost se Srby a Chorvaty v novém federativním státě.⁷¹ Byly osvobozeny oblasti Srbska, Černé Hory, Bosny a Chorvatska, boje byly nacionálně jednotným hnutím jugoslávských národů. Komunisté tedy přistoupili roku 1942 k vytvoření jednotného politického vedení a byl vytvořen Antifašistický výbor národního osvobození Jugoslávie (AVNOJ), který byl jakýmsi revolučním parlamentem.⁷² Důležitou událostí v průběhu války byla pro Jugoslávii kapitulace Itálie roku 1943. Partyzáni se přemístili na místa doposud obývaná italskou armádou, jejich úspěchy posilovali moc odbojového hnutí, tedy moc komunistů. Partyzánům začala pomáhat i Velká Británie a USA. Koncem roku 1943 se AVNOJ sešel ve městě Jajce, v Bosně, kde bylo projednáno

⁶⁸ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 458.

⁶⁹ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 24.

⁷⁰ Tamtéž. s. 26.

⁷¹ Tamtéž. s. 26.

⁷² Tamtéž. s. 27.

zrušení vlády v exilu a byl zakázán přístup krále zpět do vlasti. Vládou Jugoslávie se stal Národní výbor osvobození, který vedl maršál Josip B. Tito.⁷³ Exilová vláda tyto události označila za teror, velmoci však Josipa B. Tita podpořily. Problémem však zůstávalo četnické hnutí, které působilo v srbských oblastech. Dohoda četníků a ustašovců nebyla po vraždění Srbů v likvidačních táborech možná. Četníci však měli na svědomí vraždy Chorvatů a Muslimů.

Roku 1945 tvořilo Jugoslávskou armádu na 600 000 vojáků. Poslední nepřátelé opustili Jugoslávii 15. května 1945 a válka tedy pro Jugoslávii skončila. Důsledky války byly značné, počty obětí rozsáhlé. Jugoslávie přišla asi o 10 % obyvatel, v bojích zemřelo 300 000 partyzánských mužů.⁷⁴ Bylo nutné řešit i otázky politické, především pak exilovou vládu a vztah ke králi. Již roku 1944 se na ostrově Vis dohodli na vytvoření vlády z demokraticky smýšlejících politiků.⁷⁵ Jednalo se o úspěch Josipa B. Tita, setkal se však s protestem dosavadní vlády a také některými představiteli nově protifašistických ustašovců, proti byli i bosenští separatisté.

V polovině srpna se Josip B. Tito sešel s W. Churchillem, v listopadu proběhla též nová jednání s I. Šubašičem (chorvatský politik, dočasným premiérem). Dohodli se na vytvoření regentské vlády, která by zachovávala soudržnost staré a nové Jugoslávie. Tato dohoda byla podpořena i sovětskou a britskou vládou. Odpor však stále kladli emigranti a král Petr II., kteří požadovali podporu Roosevelta, jenž varoval před komunistickým nebezpečím. Dohody však byly již uzavřené a nakonec král podpořil I. Šubašiče jako premiéra, stalo se tak 29. ledna 1945. Dne 7. března byla stanovena nová vláda, v jejím čele stanul Josip B. Tito, I. Šubašič se stal ministrem zahraničních věcí.⁷⁶ 9. března vyhlásil Josip B. Tito program předkládající budoucí vývoj Jugoslávie – demokratické a federativní republiky.⁷⁷ Vývoj 2. světové války měl bezpochyby rozhodující vliv na vztahy Chorvatů a Srbů.

⁷³ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 27.

⁷⁴ Tamtéž. s. 28.

⁷⁵ Tamtéž.

⁷⁶ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 29.

⁷⁷ Tamtéž.

2.4 SOCIALISTICKÁ JUGOSLÁVIE

KSJ kontrolovala po válce všechnu státní moc. Veškeré důležité otázky řešil sám Josip B. Tito se svojí nejbližší skupinou. Nekomunistickým členům byla tato rozhodnutí pouze sdělována. Policie na povel komunistů zakazovala činnost jiných politických stran. V listopadu 1945 proběhly volby, které byly zmanipulované, přestože by AVNOJ nejspíše vyhrála.⁷⁸ Pouze jedna pětina obyvatel vyjádřila odpor k novému režimu. Po volbách byl dovršen proces budování stalinistického režimu a Jugoslávie byla vyhlášena lidovou a federální republikou (FLRJ). Přijata byla i nová ústava, která kopírovala sovětský vzor z roku 1936.⁷⁹ Josip B. Tito se v této době těšil podpoře většiny obyvatelstva, bylo to především kvůli jeho národnostnímu programu. Poprvé v historii byl uznán makedonský národ, stejně tak černohorský národ a v neposlední řadě muslimská entita Bosny a Hercegoviny.

Titův režim se vypořádával i s tajnými ozbrojenými organizacemi, jednalo se o ustašovskou armádu, četníky a albánské nacionalisty. Vůdce četníků byl popraven. Komunisté neváhaly zasáhnout ani proti církvi, která byla centrem opozice v Chorvatsku.⁸⁰

Zahraniční politika Jugoslávie se jevila jako velice ambiciózní, požadovala připojení jižního Rakouska, Istrie a města Terst.⁸¹ Zájem Jugoslávie se obracel i na Albánii a Bulharsko. Jugoslávie pomáhala těmto státům od mezinárodní izolace a podporovala je také ekonomicky. V budoucnu měly být obě země připojeny jako 7. a 8. republika. Došlo k otevření hranic a umožnění volné emigrace, následovala celní unie. Zahraniční politika se však příliš nezamlouvala Stalinovi, zejména pokusy rozšířit stát do jihovýchodní Evropy. Stalin však neuspěl a KSJ odmítla vměšování Moskvy do vnitřních záležitostí státu. Roku 1953 Stalin zemřel a Moskva se snažila urovnat styky s Jugoslávií.⁸²

V Jugoslávii došlo také k rozvoji turistického ruchu, Jadranské pobřeží bylo otevřeno turistům ze SRN, Rakouska a později také Itálie. Byl zrušen zákaz svobodného cestování a obyvatelům Jugoslávie bylo umožněno pracovat v západních zemích, čímž

⁷⁸ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 31.

⁷⁹ Tamtéž. s. 32.

⁸⁰ Tamtéž. s. 33.

⁸¹ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 38.

⁸² Tamtéž s. 54.

došlo ke značnému snížení nezaměstnanosti.⁸³ Hlavní pozitivum byl však národnostní klid, který Titův režim zaručoval. Byla dodržována doktrína jednoty a bratrství a křivdy z doby 2. světové války nebyly zdůrazňovány. Nikdy nebyly vztahy mezi etniky v této oblasti vyrovnanější, než právě za vlády Josipa B. Tita.

Roku 1963 byla vyhlášena nová ústava, která změnila název státu na Socialistickou federativní republiku Jugoslávie (SFRJ).⁸⁴ Republikám byly předány pravomoci dříve náležící Bělehradu. Rozpoutala se vlna nacionalismu. Po roce 1945 byl národnostní klid udržován především možnostmi široké kulturní autonomie všech národů a také tím, že byla moc soustředěna do rukou malé vládnoucí skupiny, jež zažehnávala rozpory mezi jednotlivými etniky. Přerozdělením kompetencí došlo však k zásadnímu narušení národnostní stability země.

Došlo také k hospodářské krizi, která zvýraznila rozdíly mezi bohatým severem a chudým jihem. Krize se prohlubovala i díky nepoměrnému demografickému růstu etnických skupin, který značně ovlivnil národnostní složení jednotlivých regionů. První známka nacionalismu se objevila roku 1967, kdy Chorvatsko požadovalo samostatnost svého jazyka a především zrušení jazykové unie se Srby a Černohorci z roku 1954, jednalo se o jednoznačně protisrbskou akci.⁸⁵

Celková krize Titova režimu se naplno projevila na počátku 70. let, napětí sílilo především v Chorvatsku. Stěžovali se především na to, že co do ekonomiky doplácí na ostatní republiky, především pak na Srbsko. Objevily se první požadavky na samostatnost Chorvatska a vyostřily se také vztahy k srbské menšině. Srbská minorita byla velice znepokojená a přirozeně se začala hromadně ozbrojovat. Vnitřní rozpory v zemi sílily a ohrožovaly stabilitu federace. Roku 1974 byla vydána nová ústava, která zaručovala větší práva jednotlivých republik a také některé prvky konfederace.⁸⁶ Nová ústava měla zaručovat stabilitu země i po smrti osmdesátiletého Tita, opak byl však pravdou. Josipu B. Titovi byl zaručen doživotní prezidentský post, což bylo v Evropě velice ojedinělé.

⁸³ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 64.

⁸⁴ Tamtéž. s. 72.

⁸⁵ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 73.

⁸⁶ Tamtéž s. 78.

Dne 4. května 1980 Josip B. Tito zemřel.⁸⁷ Účast na jeho pohřbu potvrzovala význam a váženost jugoslávského doživotního prezidenta, který vládl celých 35 let. Josip B. Tito byl oblíbeným vůdcem milionů jugoslávských občanů.

2.5 JUGOSLÁVIE PO SMRTI JOSIPA B. TITA

Vnitřní rozpory se plně rozvinuly v 80. letech, kdy Severoatlantický pakt přestal nezávislost Jugoslávie považovat za prioritu. Do poloviny 80. let západ Jugoslávii podporoval, najednou však byla ponechána vlastnímu osudu. Několik stran vycítilo příležitost a začalo bojovat o uchopení moci ve státě. Rozděloval je především názor na národnostní politiku. Předseda KSJ S. Milošević toužil po absolutní moci, setkal se však s výrazným odporem komunistických funkcionářů, kteří podporovali uvolnění federálních vazeb a přenesení práv na jednotlivé republiky.

Roku 1990 proběhly volby ve všech republikách.⁸⁸ Politické strany, které podporovaly federativní Jugoslávii, získaly minimální podporu. Ve Slovinsku vyhrála strana DEMOS, která získala pro osamostatnění naprostou většinu obyvatel. V Chorvatsku vyhrála volby strana Chorvatská demokratická jednota (HDZ), která byla antisrbsky orientovaná. Prezidentem byl zvolen F. Tudjaman, byly obnoveny státní symboly.⁸⁹ Obavy chorvatských Srbů se zvětšovaly. Požadovali zaručení svých národnostních práv a také určitou míru samostatnosti. Vláda to však zamítla a začala hromadně propouštět Srby ze státních pozic a nasazovala chorvatské úředníky a policisty do srbských oblastí. Docházelo k prvním nepokojům, kterých využil S. Milošević, který se stal obhájcem srbské menšiny.

Dne 25. Června 1991 vyhlásilo Chorvatsko a Slovinsko úplnou nezávislost a suverenitu.⁹⁰

⁸⁷ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 80.

⁸⁸ Tamtéž. s. 84.

⁸⁹ PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. s. 85.

⁹⁰ Tamtéž s. 86.

3 KONFLIKT V CHORVATSKU

Tato kapitola je věnována konfliktu v Chorvatsku. Zaměřuje se na problematiku soužití Chorvatů a krajinských Srbů. Popisuje boj o území a snahu krajinských Srbů o autonomii. Pozornost je věnována klíčovému událostem konfliktu, jako například operace Bouře, operace Blesk a také je zde popsán závěr konfliktu.

3.1 VZESTUP NACIONALISMU V CHORVATSKU

Roku 1989 došlo k vyvrcholení nacionalismu v Chorvatsku, stejně jako ve Slovinsku a Srbsku.⁹¹ Dne 28. června 1989 uplynulo šest let od bitvy na Kosově poli, která je součástí národní mytologie Srbů. Po celou dobu boje s Osmanskou říší byla symbolem svobody.⁹² Oslavy výročí kosovského boje ovlivnily i vývoj v Chorvatsku. 9. července 1989 organizovala Komunistická strana Chorvatska v Kninu oslavy výročí v rámci podpory soužití jugoslávských národů. S. Milošević v nich však viděl možnost mobilizovat Srby v Chorvatsku. Bylo zde zatčeno několik osob a jeden vůdce krajinských Srbů Tato událost se stala propagací srbského nacionalismu.⁹³ Došlo k probuzení také chorvatského nacionalismu.

Slovinská a chorvatská veřejnost pobízela komunistické vedení k vypsání demokratických voleb, došlo k zakládání prvních nekomunistických stran. 17. ledna 1989 se Svaz komunistů Slovinska zřekl mocenského monopolu, vzhledem k čemuž mohly vznikat další politické strany. V září téhož roku byl přijat politický pluralismus. Na změny negativně reagovala Jugoslávská lidová armáda (JNA), kterou tajně podporovalo Srbsko. Plánovala svržení vedení země z důvodů obavy o stabilitu státního zřízení.⁹⁴ Plán neuskutečnila, protože se bála označení tohoto činu za protiústavní. Výsledkem bylo pouze užší jednání JNA a Srbska, které jako jediné podle JNA podporuje socialismus a zachování Jugoslávie. Komunisté se v Srbsku stále bránili politickému pluralismu a chtěli zachovat Jugoslávii. Na XIV. sjezdu Svazu konaném v lednu 1990, došlo k zániku Svazu komunistů Jugoslávie. Po rozpadu Svazu se Slovinsko i Chorvatsko připravovalo na pluralitní volby.

⁹¹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 53.

⁹² RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 358.

⁹³ Tamtéž. s. 360.

⁹⁴ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 55.

Ve Slovinsku byly vypsaný na duben 1990 a vyhrála Demokratická opozice Slovinska (DEMOS). V Chorvatsku se konaly volby v květnu 1990, vyhrála Chorvatská demokratická strana (HDZ) a F. Tudjman byl zvolen prezidentem republiky.⁹⁵

Představou HDZ bylo vytvoření všechorvatského subjektu, který sjednotí všechny Chorvaty, nejen z Chorvatska, ale také z emigrace a nechorvatských oblastí. Dalším bodem programu mělo být usmíření příslušníku komunistického odboje, ustašovského hnutí a liberálního tábora tzv. Radičevče.⁹⁶ HDZ se stalo hlavním kritikem srbského režimu. Vzrůstající nacionalismus v Chorvatsku vyvolával strach krajinských Srbů. Přispěla k tomu již zakládající schůzka, které se zúčastnily osoby z emigrace, na které byl v Jugoslávii vypsán zatykač jako na členy fašistické a ustašovské emigrace. Nakonec však zatčení nebyli.⁹⁷

Srbové vzrůstající nacionalismus ztotožňovali s obdobím NDH a ustašovskou ideologií, proto došlo dne 17. února 1990 k založení Srbské demokratické strany (SDS), v jejímž čele stál J. Raškovič.⁹⁸

SDS působila především v Krajině, nebyla však podporována ve všech okresech. Většina Srbů v Chorvatsku podporovala reformované komunisty (SDP). J. Raškovič se stavěl proti oddělení Srbů z Chorvatska, požadoval kulturní autonomii pro Srby.⁹⁹ Na shromáždění v Petrinji v červnu 1990 prohlásil J. Raškovič: „*Srbové respektují právo chorvatského národa na jeho suverénní stát, ale že sami požadují v tomto státě rovné postavení srbského a ostatních národů. Srbové nepožadují nový stát v Chorvatsku ale autonomii...Srbskému národu v Chorvatsku by mělo být umožněno mluvit vlastním jazykem, psát vlastním písmem a mít vlastní školy vzdělávací programy, vydavatelství a vlastní tisk.*“¹⁰⁰

⁹⁵ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 55.

⁹⁶ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 361.

⁹⁷ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 55.

⁹⁸ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 362.

⁹⁹ Tamtéž. s. 367.

¹⁰⁰ Tamtéž.

V roce 1981 proběhlo sčítání lidu, Srbové tvořili 11,6 % obyvatel v Chorvatsku. Jejich natalita byla však vyšší než chorvatská, roku 1991 tvořili již 12,2 % obyvatel. Chorvatsko bylo rozděleno na 114 okresů, v 11 z nich tvořili Srbové většinu. Tvořili také značnou část obyvatelstva větších měst, v Záhřebu činili 6,3 % obyvatel, ve Splitu 4,5 %, v Rijece 11,2 % a v Osijeku 15,3 %. Například ve Vukovaru žilo 15 000 Srbů z celkového počtu 45 000 obyvatel.¹⁰¹ Tato čísla hovoří o značném počtu Srbů v Chorvatsku.

Po slovinských a chorvatských volbách se armáda, jež spolupracovala se srbským vedením, rozhodla jednat. Na rozkaz B. Joviče, srbského zástupce a předsedy Předsednictva SFRJ byly přesunuty zbraně ze skladů republikové teritoriální obrany do skladů JNA, a to bez vědomí Slovinska a Chorvatska.¹⁰² Oba státy byly připraveny o většinu zbraní, což mělo značný vliv na počáteční vývoj konfliktu v Chorvatsku

Po volbách S. Milošević a B. Jovič počítali s tím, že nebude možné udržet Slovinsko a Chorvatsko v Jugoslávii, a rozhodli se pro tzv. zkrácenou Jugoslávii, tedy bez Slovinska a Chorvatska. Výjimku však měly tvořit části Chorvatska, kde většinu obyvatel tvořili Srbové.¹⁰³ Srbské vedení nemělo k tomuto činu dost prostředků, rozhodlo se tedy požádat o spolupráci JNA.

Vítězství HDZ vyvolalo nespokojenost a nedůvěru krajinských Srbů. HDZ byla velice nesourodou skupinou, seskupovala bývalé komunistické partyzány, liberály a také radikální nacionalisty, tedy osoby z ustašovské emigrace. U krajinských Srbů to vyvolávalo vzpomínky na NDH. Díky těmto vzpomínkám uskutečnila HDZ určité kroky.¹⁰⁴ Radikálně snížila počet zaměstnaných Srbů ve státní správě, zrušila komunistické symboly a zavedla nové, především chorvatskou šachovnici.

Dne 22. prosince 1990 byla vydána ústava, ve které bylo Chorvatsko definováno jako suverénní stát chorvatského národa a všech ostatních národů. Naděje Srbů

¹⁰¹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 367.

¹⁰² ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s 55.

¹⁰³ Tamtéž.

¹⁰⁴ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 366.

na kulturní autonomii vyslyšena nebyla. V předchozím znění ústavy tvořili Srbové a Chorvati konstitutivní národ Chorvatska. S novou ústavou se Srbové stali národnostní menšinou.¹⁰⁵ Přijetí této ústavy radikalizovalo postoj krajinských Srbů, v čele s M. Babičem, jenž zastával názor, že je nutné, aby se Krajina a další srbské oblasti Chorvatska od Chorvatska oddělily a setrvaly spolu se Srbskem v Jugoslávii, a to i za cenu ozbrojeného konfliktu.¹⁰⁶ Tudjmanova nekompromisní politika byla přirovnávána k NDH, v médiích se hovořilo o přípravě násilí na Srbech podobně jako za 2. světové války. Strach Srbů v Krajině sílil. Jednalo se především o nepochopení pozice Srbů F. Tudjmanem, který ztotožňoval krajinské Srby s nepřizpůsobivými srbskými obyvateli větších měst. Krajinští Srbové měli však zcela odlišnou mentalitu.¹⁰⁷

3.2 SRBOVÉ V CHORVATSKU

Když došlo k připojení Krajiny k Chorvatsku, podíl srbského obyvatelstva v Trojjediném království se značně zvýšil. Srbové byli tedy důležitou skupinou pro politický vývoj a byl na ně tedy brán zřetel. I přes připojení Krajiny se nikdy nestali součástí chorvatského politického národa a zachovali si svoji odlišnost. Názor pravice na pravoslavné krajinské Srby byl takový, že se jedná o Chorvaty, kteří jen nevědí, že jsou Chorvaté a byli omylem kvůli své víře označeni za Srby. Tento názor byl však nereálný, odebíral totiž člověku možnost přihlásit se k určité národnosti.¹⁰⁸

3.3 OZBROJENÝ KONFLIKT

Vláda F. Tudjmana se zajímala o upevnění moci v Chorvatsku a zájmy srbské menšiny ignorovala. Krajinští Srbové mezitím připravovali odtržení Krajiny od Chorvatska ve spolupráci se S. Miloševićem. S. Milošević navrhl plán provedení: „...
amputace Chorvatska by se uskutečnila tak, že okresy Liky, Banije a Kordunu (regiony v Chorvatsku), které již vytvořili svazek, zůstanou na naší straně s tím, že se národ později v referendu rozhodne, zda chce zůstat nebo odejít. Zároveň by se Slovinsko a Chorvatsko měly v Předsednictvu SFRJ vyloučit z hlasování o této

¹⁰⁵ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 371.

¹⁰⁶ Tamtéž. s. 369.

¹⁰⁷ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 58.

¹⁰⁸ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 209.

otázce, protože nereprezentují tu část Jugoslávie, která toto rozhodnutí přijímá.“¹⁰⁹ S. Milošević se rozhodl aktivovat srbskou menšinu a využít ji k zapojení JNA na straně srbské. Provedl to prostřednictvím tajné služby srbského ministerstva vnitra, tito lidé roku 1990 navázali kontakty se Srby v Kninu, zásobovali je tajně zbraněmi ze skladů srbského ministerstva vnitra a srbské teritoriální obrany. Šířili také mylné informace, že chorvatská vláda připravuje likvidaci krajinských Srbů.¹¹⁰ Tyto informace byly šířeny v oblastech, kde Srbové tvořili většinu obyvatel.

SDS se rozhodlo vypsát referendum o srbské autonomii Krajiny. Jednalo se o první náznak nepokojů. Dalším podnětem se stalo nařízení chorvatské vlády vyměnit dosavadní symbol pěticípé rudé hvězdy na policejních uniformách za chorvatskou šachovnici. Proti tomuto rozhodnutí se ohradili srbští policisté v Kninu a podporu hledali u ministra vnitra v Bělehradě. Tento odpor Srbů upozornil F. Tudjmana na vážnost srbské otázky. 17. srpna 1990 vyvrcholilo vše příkazem odzbrojit policejní stanice v Kninu,¹¹¹ Srbové však zablokovali přístupové cesty kládami stromů a policejní jednotky se do Kninu nedostaly. Jelikož se Chorvatsko nemohlo dostat pozemní cestou, využilo dva policejní vrtulníky, které však byly letadly JNA přinuceny k návratu, došlo tedy k zapojení JNA do konfliktu. Chorvatské ministerstvo vnitra bylo nuceno stáhnout své jednotky. Válka v Chorvatsku tedy začala bez jediného výstřelu. Mezi Srby a JNA doposud k žádné spolupráci nedocházelo, JNA byla věrná ideálu bratrství a jednoty. Chorvatská vláda najednou zjistila, že JNA nebude v konfliktu pouze pasivním divákem. Bylo tedy jasné, že do následných bojů by se JNA zapojila za účelem rozdělit obě strany. Chorvatsko se rozhodlo radikalizovat svůj postup. V následném referendu bylo 98 % Srbů z Krajiny pro autonomii.¹¹² F. Tudjman nezastával názor, aby JNA zaútočila na Chorvatsko. Stále však byla jedinou ozbrojenou silou a Chorvatsko nemělo prostředky na získání kontroly nad územím. Kvůli nedostatku zbraní se Chorvatsko rozhodlo koupit zbraně nelegální cestou, především z Maďarska a Německa. Chorvatsko bylo doposud schopno vyzbrojit 30 000 mužů lehkými zbraněmi, zatímco JNA mělo 170 000 vojáků, tanky, děla, letadla a vrtulníky. Ilegální nákup zbraní zaznamenala jugoslávská vojenská kontrarozvědka. Natočila M. Špegelje, chorvatského ministra obrany, při nákupu zbraní

¹⁰⁹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 367.

¹¹⁰ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 59.

¹¹¹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 372.

¹¹² Tamtéž. s. 373.

z Maďarska. 9. ledna 1991 nařídilo předsednictvo SFRJ odzbrojení všech ozbrojených formací, které nejsou součástí SRFJ.¹¹³ Chorvatsko převedlo všechny své jednotky pod ministerstvo vnitra a jako ilegální vojenskou formaci označilo formaci Srbů v Krajině.

Na začátku roku 1991 JNA spolupracovalo se srbským vedením. JNA věřila v zachování Jugoslávie, hlavním nepřítelem pro ni bylo nekomunistické vedení ve Slovinsku a Chorvatsku a chtěla proti němu zakročit vojenskou cestou. Na rozdíl od JNA se srbské vedení zaměřilo na zapojení armády do ochrany Srbů v Chorvatsku, se zachováním Jugoslávie už nepočítalo. S. Milošević a M. Kučan, slovinský prezident, se dohodli, že Srbsko nebude Slovinsku bránit na cestě k osamostatnění a Slovinsko bude podporovat právo Srbů žít v jednom státě. Srbsko totiž nemělo žádné požadavky vůči Slovinsku, na jeho území totiž nežila žádná srbská menšina. Dovolovala to i jugoslávská ústava, ve které nebylo stanovena, jestli má právo na sebeurčení republika nebo jugoslávské národy.¹¹⁴ Ve Slovinsku nežily žádné početné menšiny, tudíž nebyl s jeho osamostatněním problém.

U ostatních republik to bylo složitější. S. Milošević řekl, že Chorvatsko má právo na osamostatnění, nemá však právo nutit Srby v Chorvatsku opustit Jugoslávii. Po této dohodě zahájili Srbové v Chorvatsku další akce. Jednotky krajinských Srbů zaútočily na policejní stanici v západní Slavonii. Boje trvaly dva dny, nevyžádali si žádné životy.¹¹⁵ Chorvaté získali kontrolu nad městem, na příkaz B. Joviče poslala JNA do města své jednotky.

Srbové z SDS se rozhodli pro odlišnou taktiku, která byla zaměřena proti umírněným Srbům. Ve většině okresů s převahou srbské populace byli ve volbách zvoleni postkomunisté z SDS, kteří se odmítli postavit na stranu SDS, přestože se jednalo o osoby srbské národnosti.¹¹⁶ SDS začalo s taktikou zastrašování a snažilo se dosadit loajální osoby.

¹¹³ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 373.

¹¹⁴ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 62.

¹¹⁵ Tamtéž. s. 63.

¹¹⁶ Tamtéž.

Na akce krajinských Srbů reagoval F. Tudjman rozhovorem s S. Miloševićem. Sešli se na tajné schůzce v Karadjardeju dne 25. března 1991. Jejich jednání nepřineslo žádné změny. Dohodli se na rozdělení Bosny a Hercegoviny. Následný vývoj však poukázal na to, že se nedohodli na otázce krajinských Srbů. Den po jednání obou prezidentů zaútočili Srbové na policejní stanici v Korenici. Při bojích Srbů s chorvatskou policií padly první oběti války, jeden Srb a jeden Chorvat. JNA opět zasahovala v celé oblasti. Srbové začali Chorvaty v Kninu terorizovat a nutili je k vystěhování. Chorvatská strana umožnila od května 1991 útoky na Srby, především v oblastech kontrolovaných HDZ.¹¹⁷

Na podzim roku 1991 vypukly největší boje. Na obou stranách bylo vystěhováno několik desítek tisíc osob pouze kvůli odlišné národnosti. Extremisté z HDZ byli velice činní v oblasti Baranji, Slavonie, Vukovaru a Osijeku. V okolí Kninu a Plitvických jezer probíhaly boje, zde byla situace o něco klidnější. Srbochorvatské vztahy zde kontroloval J. Rajhl-Kir, šéf chorvatské policie, který měl důvěru Srbů. Dohodl se Srby, že do jejich vesnic nebude jezdit chorvatská policie bez předchozího svolení, dále také, že zde nebudou vyvěšovány chorvatské symboly.¹¹⁸ Chorvatští extrémisté byli proti tomuto přístupu, byli mnohem radikálnější než členové HDZ v Záhřebu.

Ve Slavonii a Baranji získávali iniciativu extrémisté a směřovali k otevřenému konfliktu. Ve dnech 1. – 2. května 1991 se odehrál ve východní Slavonii jeden z několika zlomů srbochorvatského konfliktu. U hranic se Srbskem, v Borovo Selu bylo v bojích Srbů s chorvatskou policií zastřeleno 12 chorvatských policistů a 2 Srbové. Stalo se tak po vjezdu chorvatské policie do srbské vesnice, což bylo považováno za provokaci, a Srbové zajali dva policisty.¹¹⁹ Následující den byla vyslána chorvatská policie, aby zajaté muže vysvobodila, dostala se však do srbské pasti. JNA dorazila na místo za účelem oddělit obě znesvářené strany a zachránit chorvatské policisty. F. Tudjman označil JNA za armádu, která hájí srbské zájmy. Bylo tedy jasné, že JNA v bojích nezůstane neutrální. Bude otevřeně podporovat Srby, v této době byla již pod kontrolou Srbska a podpořila jeho plán chránit krajinské Srby. Po tomto konfliktu začala

¹¹⁷ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 65.

¹¹⁸ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 372

¹¹⁹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 65.

v Chorvatsku mediální kampaň zaměřená proti JNA a srbské menšině, která činila v chorvatských městech dvě třetiny srbské populace v Chorvatsku.¹²⁰

3.3.1 OBDOBÍ MEZI ČERVNEM 1991 – LEDNEM 1992

Napětí se stupňovalo. Na den 25. června 1991 bylo naplánováno vyhlášení Slovinské a Chorvatské samostatnosti. Vyhlášení proběhlo sice v jeden den, značně se však lišilo. Slovinsko připravilo vyhlášení samostatnosti velice důkladně, oproti tomu Chorvatsko nekontrolovalo část svého území, nemělo připravené ani legislativní podklady. Slovinská vláda se rozhodla převzít kontrolu nad hraničními přechody a letištěm. A. Markovič dal souhlas s intervencí.¹²¹ Záměrem bylo získat opět kontrolu nad hraničními přechody. JNA byla však slovinskou armádou poražena během tzv. desetidenní války.¹²² Podle mnohých byla tato válka domluvená, protože už předtím se dohodli slovinský a srbský prezident. Srbské vedení chtělo zachovat neporušenou armádu pro válku s Chorvatskem. Konflikt ve Slovinsku byl ukončen 7. července 1991 Brionskou dohodou. Tuto smlouvu zaštitilo Evropské společenství, smlouva stanovovala okamžité ukončení konfliktu, stažení JNA do kasáren, odložení prohlášení samostatnosti o 90 dní a zvolení Předsedy SFRJ. Předsedou měl být zvolen Chorvat S. Mesič, což doposud neumožňovali Srbové. Jednotky JNA byly staženy ze Slovinska.¹²³

Během konfliktu ve Slovinsku zahájily chorvatské síly útoky na důstojníky JNA, včetně jejich rodin. F. Tudjman odmítl otevřený útok na JNA. Útok požadoval především ministr obrany M. Špegejl, který se domníval, že dokud je JNA v kasárnách, má Chorvatsko možnost využít situace. Přítomnost JNA bránila Chorvatsku ve vyhlášení samostatnosti. Vláda Chorvatska potřebovala získat mezinárodní podporu, kdyby však zaútočila na JNA, neudělala by si dobré jméno v diplomatických kruzích.¹²⁴

¹²⁰ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 65.

¹²¹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 66.

¹²² RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 377.

¹²³ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 66.

¹²⁴ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 378.

JNA se po stažení ze Slovinska připravovala na válku s Chorvatskem. Byla rozhodnutá chránit krajinské Srby. Koncem léta 1991 začalo Chorvatsko blokovat kasárny JNA, která se rozhodla blokádu Chorvatů odstranit a chránit příslušníky armády v Chorvatsku. JNA začala spolupracovat se srbskými separatisty. K první spolupráci došlo při společném útoku krajinských Srbů a JNA na chorvatskou vesnici Kijevo, která ležela uvnitř srbského území. Srbové měli představu o uceleném území bez chorvatských enkláv. JNA poskytla v útoku dělostřelectvo a SDS bojovníky. Spolupráce JNA a krajinských Srbů nebyla na všech místech stejná, lépe fungovala v oblastech, kde Srbové byli většinovým obyvatelstvem. Do té doby docházelo ke konfliktům mezi JNA a srbskými jednotkami, které přicházely ze Srbska. JNA protestovala proti násilí na civilistech, kterého se srbské jednotky dopouštěly. To se však změnilo v září 1991, kdy JNA zahájila bombardování Vukovaru, chorvatského města ležícího u hranic se Srbskem.¹²⁵

3.3.2 BOJE O VUKOVAR

Obléhání tohoto města značně ovlivnilo vývoj války v Chorvatsku. Vojensky se nejednalo o zásadní zlom, politicky ovšem ano. F. Tudjman věděl, že neporazí srbskou stranu, zaměřil se tedy na diplomatické aktivity.

První odstřelování proběhlo již na přelomu srpna a září, v říjnu 1991 proběhlo ničující bombardování. Útokem na Vukovar měla být vytvořena cesta pro obsazení západní Slavonie. Na straně Srbska bojovalo 45 000 vojáků, používali tanky, děla, letectvo. Srbové se domnívali, že bojují s největší silou Chorvatska. Nebylo tomu tak. Hlavní síly Chorvatska neměly těžiště ve Vukovaru. V počátcích obléhání se Srbové museli potýkat s četnou dezertací, špatnou organizací a nedokonalým velením. JNA tedy začleňovala Šešeljovy četníky. V říjnu byl do čela JNA postaven generál Ž. Panič, který přeskupil jednotky pro závěrečný útok.¹²⁶ Podle tehdejšího ministra obrany Chorvatska A. Tuse bylo možné přeskupit síly. F. Tudjman však udělal opak, bylo pro něj hodnotnější diplomatické uznání než vojenský úspěch. Boje byly ukončeny 20. listopadu 1991, když do města vstoupilo Srbsko. Vukovar byl srovnán se zemí, celkem bylo zničeno 62 % objektů. Dobyť města mělo pro armádu pouze psychologický efekt. I přes značné

¹²⁵ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 378.

¹²⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 69.

ztráty přinesly boje armádě zkušenosti a sebedůvěru. F. Tudjman využil Vukovar jako symbol oběti, díky čemuž získal podporu mezinárodního společenství v otázce chorvatské nezávislosti.¹²⁷ K mezinárodnímu uznání přispělo také bombardování Dubrovníku, které vlastně nemělo pro Srbsko žádný vojenský význam.¹²⁸

Boje ve Vukovaru ovlivnily také vztahy Srbů a Chorvatů v Bosně a Hercegovině. J. Manolič, spolupracovník F. Tudjmana, uvedl, že Chorvaté spolu s bosenskými Srby měli bojkotovat referendum o nezávislosti Bosny a Hercegoviny. V povědomí Chorvatů však byly vzpomínky na srbské zločiny ve Vukovaru. Politici v Chorvatsku nemohli dopustit společné vystupování Srbů a Chorvatů, po čerstvých událostech ve Vukovaru.¹²⁹

3.3.3 OBDOBÍ MEZI PROSINCEM 1991 – SRPNEM 1995

Do konce roku 1991 Srbové kontrolovali území Liky, Baniji, Kordunu, západu a východu Slavonie, Branji a západ Sremu. Rozloha těchto území činila asi 30 % území Chorvatska.¹³⁰ 19. prosince 1991 byla Srby vyhlášena Republika srbská Krajina, jež spojovala všechny kontrolované oblasti. Mezinárodně nebyla republika nikým uznávána, prezidentem byl zvolen M. Babič.¹³¹

Srbsko své cíle téměř naplnilo a nemělo dost síly na pokračování ve válce. Na podzim 1991 obsadilo Chorvatsko některé kasárny, podařilo se mu získat děla, tanky. Vybuďovalo kvalitní armádu, která byla schopná konkurovat jednotkám JNA. V Srbsku probíhala četná dezerce a mobilizace byla velice neefektivní. I společnost v Chorvatsku byla mobilizována efektivněji než v Srbsku. Pro Chorvatsko bylo však nejdůležitější mezinárodní uznání hranic, tak jak byly stanoveny z roku 1974.¹³²

Obě strany koncem roku 1991 souhlasily s mírovým jednáním a příchodem jednotek OSN. Chorvaté pokládali příchod jednotek jako možnost připravit se na návrat

¹²⁷ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 69.

¹²⁸ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 389.

¹²⁹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 69.

¹³⁰ Tamtéž. s. 70.

¹³¹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 384.

¹³² ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s.70.

území chorvatských Srbů pod vlastní kontrolu. 2. ledna 1992 bylo v Sarajevu podepsáno přerušování bojů, dne 24. února bylo vysláno na 10 000 příslušníků Rady bezpečnosti OSN, kteří měli dohlédnout na dodržování míru.¹³³ OSN nahradila JNA, jež se měla z Chorvatska stáhnout, s čímž nesouhlasilo vedení krajinských Srbů v čele s M. Babičem. M. Babič byl z funkce odvolán a nahrazen M. Martičem.¹³⁴ JNA opustila území v Chorvatsku, většinu vojenského vybavení však ponechala krajinským Srbům. Odchodem JNA vznikla oficiální armáda chorvatských Srbů. K velkým bojům nedocházelo, časté však byly vzájemné přestřelky.

Dne 21. června 1992 došlo k porušení příměří chorvatskou stranou, která zaútočila na Dalmácii a získala zpět několik vesnic. Rada bezpečnosti tento akt odsoudila, jednalo se však spíše o formální reakci.¹³⁵ Na začátku roku 1993 zaútočilo Chorvatsko na oblast kolem města Maslenica. Tato akce potvrdila jak krajinským Srbům, tak Chorvatům, že Srbové nemají žádné zastání a jsou ponecháni sami sobě. Rada bezpečnosti čin opět odsoudila, k ničemu jinému však nedošlo. Ani Srbsko, které prohlašovalo, že bude chránit krajinské Srby, se k žádné akci neodhodlalo. Srbové prohlásili, že na další útok bude reagováno bombardováním chorvatských měst. Dne 9. září 1993 opět Chorvatsko zaútočilo na oblast Medački džep. Vypáleno bylo několik srbských vesnic, dopady tohoto útoku se dotkly také civilního obyvatelstva. Chorvatsko tímto činem kleslo v očích světové veřejnosti. Srbové se rozhodli bombardovat chorvatská města.¹³⁶

Mezinárodní společenství se zabývalo válkou v Bosně a Hercegovině a nutilo obě strany uzavřít příměří a vyřešit tak dosavadní krizi. 29. března 1994 byla uzavřena tzv. Záhřebská dohoda o příměří, která měla být cestou k příměří Chorvatů a krajinských Srbů.¹³⁷ Příměří začalo být uskutečňováno 19. prosince 1994, kdy byla znovu uvolněna dálnice Záhřeb-Okučani-Lipovac, kterou předešlé tři roky kontrolovali Srbové. Bylo nutné vyřešit konflikt v Chorvatsku, aby byla následně ukončena válka

¹³³ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 383.

¹³⁴ Tamtéž. s. 384.

¹³⁵ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 72.

¹³⁶ Tamtéž.

¹³⁷ Tamtéž.

v Bosně a Hercegovině.¹³⁸ V březnu 1995 byl F. Tudjman nucen souhlasit s prodloužením mise Rady bezpečnosti a také s tím, aby schválil plán Zagreb-4 (Z-4), který Srbům v Krajině nabízel kulturní, politickou a ekonomickou autonomii.¹³⁹ Baranja a Slavonie měla být naopak navrácena Chorvatsku. S. Milošević nepřesvědčil M. Babiče a M. Martiče souhlasit, pokojné ukončení konfliktu tedy nebylo možné. Chorvatsko plánovalo začlenění těchto oblastí vojenskou cestou.¹⁴⁰

Na znovuotevřené dálnici docházelo k častým útokům Srbů na chorvatská vozidla. Na konci dubna 1995 došlo k zablokování dálnice z důvodu toho, že zde Chorvat v hádce zastřelil Srba, jeho příbuzní dálnici zablokovali a pomstili se na třech životech Chorvatů. Srbské vedení tedy dálnici na čas uzavřelo, kvůli čemuž zasahovali chorvatské jednotky. F. Tudjmanovi bylo vytýkáno, že je příliš benevolentní vůči incidentům na dálnici, nechal tedy vypracovat plán útoku na tuto srbskou oblast. F. Tudjman vyčkával na provokaci ze strany Srbů, kdyby k žádnému incidentu nedošlo, vyvolá ho Chorvatsko a prohlásí za viníky Srby. Provokace ze strany Srbů přišla téměř okamžitě.¹⁴¹

3.3.4 OPERACE BLESK

Operace Blesk začala 1. května 1995.¹⁴² Hlavním cílem bylo zrušení blokace dálnice. Boje trvaly necelé tři dny a byly ukončeny 4. května 1995. Chorvatsko ztratilo 60 mužů, Srbové utrpěly ztrátu 400 osob, včetně civilistů. Z oblasti uteklo na 18 000 obyvatel. Síly Chorvatska měly dobrý plán a strategii útoku, na rozdíl od srbských jednotek, které nebyly připravené na útok ze strany Chorvatska. Překvapivý byl postoj mezinárodního společenství, které bylo informováno o útoku dopředu, avšak chorvatské jednotky se nepotkaly s jednotkami OSN, které na útok nijak nezareagovaly. Podpory se nedočkaly ani ze strany Srbska. S. Milošević měl zájem na ukončení války a především usiloval o zrušení sankcí na SRJ z roku 1992. V témže roce probíhala jednání mezi Bělehradem a Záhřebem o výměně území a přemísťování obyvatel. Chorvatům měla

¹³⁸ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 73.

¹³⁹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 392.

¹⁴⁰ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 73

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 392

připadnout západní Slavonie, výměnou za Posavinu, severní město Bosny a Hercegoviny.¹⁴³

3.3.5 OPERACE BOUŘE

Operace Blesk byla jen předzvěstí větší akce nazvané operace Bouře. Dne 4. srpna 1995 zaútočilo Chorvatsko na Krajinu.¹⁴⁴ Tato akce byla dokonale připravená a měla podporu ze strany USA. Operaci Bouře předcházelo několik událostí v Bosně a Hercegovině. Od roku 1993 hledalo mezinárodní společenství řešení, které by vyhovovalo všem stranám. Roku 1994 tedy vypracovalo plán tzv. Kontaktní skupiny, který předem určoval řešení. Bosenští Srbové s tímto návrhem nesouhlasili, znamenalo by to pro ně vzdát se velké části kontrolovaného území. Roku 1995 zahájili bosenští Srbové útoky na Srebrenicu a Žepu. Bez vyřešení srbské otázky v Chorvatsku nemohla být úspěšně ukončena ani válka v Bosně a Hercegovině.¹⁴⁵ Chorvatsko tedy mohlo provést útok.

V červenci 1995 přijala Krajina plán Z-4, Chorvatsko se však již rozhodlo pro vojenskou cestu. Útok na Krajinu začal 4. srpna 1995 a byl zahájen ze čtyř směrů. Na straně Chorvatska bojovalo 130 000 vojáků, na straně Krajiny bylo mobilizováno 40 000 vojáků. Chorvatští Srbové byli nekvalitně organizováni, byla tu absence centrálního vedení a především politická a ekonomická závislost na Bělehradu. V první fázi se jednalo o útok leteckých sil NATO, následoval chorvatský pozemní útok.¹⁴⁶ Nedošlo téměř k žádným bojům. F. Tudjman plánoval mimo jiné etnické čištění Krajiny. Během necelých 4 dnů opustilo Krajinu na 150-200 000 Srbů. Chorvati vypalovali domy krajinským Srbů, aby jejich případný návrat nebyl možný. Existence Krajiny skončila téměř bez bojů, chorvatské jednotky se pak dlouhou dobu soustředily na vypalování vesnic. Cíl, který si F. Tudjman stanovil, se mu vyplnil a v Chorvatsku zůstalo méně než 5 % Srbů. V roce 1991 žilo v Chorvatsku 650 000 Srbů. V 90. letech 20. století odešlo 450 000 Srbů.¹⁴⁷

¹⁴³ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 75.

¹⁴⁴ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 391.

¹⁴⁵ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 75.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 76.

Dodnes je diskutována otázka, zda S. Milošević Krajinu prodal. Pasivní reakce Srbska na operaci Bouře vyvolává dodnes mnoho spekulací. Velké množství Srbů je přesvědčeno, že se S. Milošević dohodl s F. Tudjmanem na přenechání Krajiny. Žádné důkazy však nejsou známy. Právě Krajina byla hlavním důvodem toho, že se Srbsko a Chorvatsko nedohodlo na společném postupu v Bosně a Hercegovině.

Je také nutné dodat, že Bělehrad v této době neměl dostatek sil na ochranu krajinských Srbů. Srbsko bylo velice vyčerpané hospodářským embargem a potřebovalo se zbavit mezinárodních sankcí, což byl jeden z hlavních důvodů blokády na Republiku srbskou v Bosně a Hercegovině. Srbská veřejnost se navíc bouřila proti účasti Srbska ve válkách, vzhledem k prohlubující se krizi.

Republika srbská Krajina vznikla jen díky přítomnosti JNA a schopna fungovat byla pouze díky podpoře ze strany Bělehradu. Válka mezi Srby a Chorvaty nevznikla pouze z historické a etnické nenávisti těchto dvou národů. Tyto války byly především výsledkem ambicí S. Miloševiče a F. Tudjmana.

4 KONFLIKT V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ

Tato kapitola se věnuje problematice soužití Srbů, Chorvatů a Bosňáků na území Bosny a Hercegoviny. Je zde popsáno historické pozadí, období světových válek a následný vývoj po nich. Pozornost je věnována průběhu konfliktu, který začal roku 1991 a ukončen byl roku 1995 Daytonskou dohodou.

4.1 HISTORICKÉ POZADÍ ETNICKÝCH KONFLIKTŮ

Několik historických skutečností výrazně ovlivnilo postavení Bosny a Hercegoviny v současné Evropě. Bosna a Hercegovina je oblastí, kde dominují tři náboženské světy – pravoslavný, katolický a islámský. V civilizačním pojetí se jedná o svět srbský, chorvatský a muslimsko – bosenský. Válečný konflikt také značně pozměnil a smíchal etnické skupiny obyvatel. Vzhledem k hraničním konfliktům bylo nutné občané zapojení ozbrojených jednotek. Etnické rozlišení obyvatel bylo také možné ztotožňovat se sociálním rozvrstvením, kdy muslimsko - bosenské obyvatelstvo bylo vrstvou feudálních vlastníků. Srbové byli rolníky a Chorvati byli vrstvou obchodníků. Asi nejvýraznějším prvkem, který formoval pozici současné Bosny a Hercegoviny, se stal zájem velmocí o tuto oblast. Všechna tato fakta přispěla k vyostření etnicko – náboženského konfliktu v Bosně a Hercegovině.¹⁴⁸ Bosna a Hercegovina se nachází ve středu západního Balkánu, historicky byla tedy důležitou dopravní cestou mezi Evropou a Asií.¹⁴⁹

Oblast dnešní Bosny a Hercegoviny byla osídlena slovanskými kmeny již v 7. století.¹⁵⁰ Všechny tyto kmeny následně přijaly křesťanství. Roku 1054 však došlo k velkému schizmatu a západní a východní křesťanství bylo definitivně rozděleno. Jižní Slované, obývající východní oblast řeky Driny, se stali pravoslavnými, Slované na západ od Driny přijali římsko – katolickou víru.¹⁵¹

Na přelomu 11. a 12. století došlo k pokusu vytvořit samostatný bosenský stát. Tento pokus neuspěl a na tomto území se vystřídali panovníci byzantští, chorvatští i srbští. V polovině 12. století se stala Bosna uherskou bánovinou a přímo podléhala uherskému

¹⁴⁸ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 241.

¹⁴⁹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 82.

¹⁵⁰ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 207.

¹⁵¹ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 82.

králi. Za Štěpána II. Kotromaniče dosáhla Bosna největšího územního rozmachu. Došlo ke zdvojnásobení tohoto území a především k zisku přístupu k moři. Nejslavnějším panovníkem byl král Tvrtek (1350 – 1391), za jehož vlády sahala Bosna od Splitu až po Kotorský záliv.¹⁵² Dne 15. června 1389 došlo k bitvě na Kosově poli. Srbský kníže Lazar byl poražen osmanskými Turky, kteří si následně Bosnu podrobili.¹⁵³

Šlechtický rod Kosačové vytvořili ve 14. století na jihu země knížectví Humské, které bylo samostatné. Jeho panovník Stipan Vukčić se nechal roku 1448 titulovat „hercegem“, podle čehož se Humské knížectví začalo nazývat Hercegovinou. V dalším období již tvořila Hercegovina správní politický celek s Bosnou.¹⁵⁴

Roku 1463 ovládli Bosnu osmanští Turci, roku 1482 také Hercegovinu. Osmanská říše se Bosny a Hercegoviny zmocnila na několik set let, což zcela změnilo její dosavadní charakter. Většina obyvatelstva byla islamizována.¹⁵⁵ Obyvatelstvo se rozdělovalo na plnoprávné muslimské a nemuslimské, do kterého patřili katolíci, pravoslavní křesťané a Židé.¹⁵⁶

Jako nejzápadnější islámská země užívala určitá privilegia, možná právě proto zde islám zakořenil mnohem pevněji, než v ostatních jihoslovanských zemích. Bosenští muslimové a křesťané hovořili slovanskými jazyky a primárně se považovali za Bosňany. Rozdělovala je pouze příslušnost k náboženství. Již v době před tureckou nadvládou se tu zde setkávala tři náboženství – islám, katolictví a pravoslaví.¹⁵⁷ Roku 1485 žilo v Bosně celkem 155 000 křesťanů, 22 000 muslimů, ve 20. letech 16. století zde žilo 98 000 křesťanů a 85 000 muslimů. K rychlejší islamizaci docházelo ve městech.¹⁵⁸

¹⁵² BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 207.

¹⁵³ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 242.

¹⁵⁴ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 207.

¹⁵⁵ Tamtéž.

¹⁵⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 83

¹⁵⁷ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 208.

¹⁵⁸ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 243.

Během nadvlády Osmanské říše docházelo k častým válkám, země byla nejvíce poškozena na západě a na severu, tedy v oblastech, kde žilo převážně chorvatské etnikum. Docházelo k častým migracím a následnému znovuosídlování především Srby. Srbové zabrali rozsáhlá území na západě Bosny, tzv. Bosenskou Krajinu. V průběhu 17. a 18. století zde byla vytvořena obranná oblast proti Rakousku.¹⁵⁹ Také Habsburkové zvali Srby kvůli ochraně pohraničních oblastí s Osmanskou říší.¹⁶⁰ Přitom fakt, že většinu obou armád tvořili vojáci právě srbského původu, se zdá být velkým paradoxem.¹⁶¹

V roce 1826 byly zavedeny reformy, pro muslimy vojenská reforma, křesťanům byly zvyšovány daně. Proti reformám vystupovali muslimští feudálové slovanského původu a dostali se díky tomu s Turky do sporu. V tomto období spojoval Bosnu a Hercegovinu boj proti Turkům s Černou Horou.¹⁶²

V průběhu 19. století došlo k rozdělení obyvatelstva na tři samostatné národy. Katolíci se začali považovat za součást chorvatského národa, pravoslavní za Srby. Zdejší muslimové tvořili společnost s národními rysy.¹⁶³ Těmto snahám se snažila zabránit rakousko – uherská správa země. Přišla s bosňáckým konceptem, který si kladl za cíl vytvoření společné identity pro všechna etnika. Podporovala ji však pouze muslimská elita, katolíci a pravoslavní byli proti.¹⁶⁴ Co do jazyka patřila Bosna a Hercegovina k nejjednodušším zemím. Etnické rozdělení spočívalo tedy na náboženské příslušnosti, ne v jazykových rozdílech.¹⁶⁵

Pravoslavní Srbové tvořili 43 % obyvatel, katoličtí Chorvati 21 % a muslimové 32 %.¹⁶⁶ Ve větších městech tvořili muslimové polovinu obyvatel. Za samostatný národ (Muslimy) byli muslimové uznáni v období poválečném v 60. a 70. letech.¹⁶⁷

¹⁵⁹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 208.

¹⁶⁰ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace?*. Praha: G plus G, 1999. s. 243.

¹⁶¹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 208.

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 83.

¹⁶⁵ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 249.

¹⁶⁶ Tamtéž.

¹⁶⁷ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. S. 208.

Poslední povstání proti nadvládě Turků proběhlo v letech 1875 – 1878. Roku 1908 byla Bosna a Hercegovina připojena k Rakousku – Uhersku. Císař František Josef I. vydal zprávu o zabránění území a Bosna a Hercegovina byla s tímto faktem srozuměna.¹⁶⁸ Vláda Rakouska – Uherska přinesla zemi hospodářský rozkvět. Roku 1910 byla vyhlášena zemská ústava pro Bosnu a Hercegovinu a ustaven sněm. Celkově však Rakousko – Uhersko přistupovalo k Bosně a Hercegovině jako k nesvéprávné polokolonii. Roku 1910 došlo k povstání rolníků v Bosenské Krajině a Posáví. Toto povstání bylo potlačeno. Městské strany spolu bojovaly především kvůli odlišnému náboženskému vyznání, čehož využívala bosenská vláda, tedy Vídeň. Vzniklo hnutí Mladá Bosna, jejíž členové vystupovali proti Rakousku – Uhersku a přáli si spojení jihoslovanských národů. Vystupovali též proti náboženské nesnášenlivosti.¹⁶⁹

4.2 OBDOBÍ SVĚTOVÝCH VÁLEK A POVÁLEČNÝ VÝVOJ

Dne 28. června 1914 byl v Sarajevu spáchán atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda a jeho ženu. Atentát spáchal bosenský Srb Gavrilo Princip. Tímto atentátem začala 1. světová válka.¹⁷⁰ Atentát byl spáchán v den srbského národního svátku. Srbové tak demonstrovali své nároky na Bosnu a Hercegovinu. V dalších letech si Bosnu a Hercegovinu nárokovalo i Chorvatsko. Roku 1875 začal ideologický boj o Bosnu a Hercegovinu mezi Chorvaty a Srby, plně se spor rozvinul v letech 1908 – 1909. Chorvaté tvrdili, že obyvatelé této země chorvatského původu byli islamizováni a tedy „odchorvatštěni“. Jiní Chorvaté považovali bosenské Muslimy za Turky. Roku 1878 žádalo Chorvatsko o připojení Bosny a Hercegoviny k Trojjednému království, zahrnujícímu Chorvatsko, Slavonii a Dalmácii. Stalo se tak však až v Království Srbů, Chorvatů a Slovinců roku 1918.¹⁷¹

Roku 1941 anektoval území Bosny a Hercegoviny Chorvatský nezávislý stát. Podle ideologie ustašovců mohli žít v chorvatských zemích pouze Chorvati, ať už měli jakékoli

¹⁶⁸ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 249.

¹⁶⁹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 209.

¹⁷⁰ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 84.

¹⁷¹ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 210.

vyznání. V Titově komunistické Jugoslávii bylo chorvatství spojováno právě s ustašovci, většina obyvatel se tedy hlásila k neutrální národnosti, jugoslávské.¹⁷²

Obdobný byl i vztah Srbů k Bosně a Hercegovině. Od 19. století bylo připojení Bosny a Hercegoviny k Srbsku pilířem jejich politiky. Bosna a Hercegovina byla pro ně přirozeně srbskou zemí, její obyvatelstvo tvořili Srbové, a proto bylo spojení se Srbskem samozřejmé. Roku 1941 náležely srbské země Chorvatsku, Četnici tedy zahájili boje za osvobození Bosny a Hercegoviny.¹⁷³ Poválečný vývoj v Jugoslávii přinesl velké hospodářské změny a jen velmi málo ovlivnil růst politické kultury. Bosna a Hercegovina získala postavení autonomní federální jednotky.¹⁷⁴ Od konce 60. let se muslimové také více angažují v politickém životě a sílí snahy prohlásit Bosnu a Hercegovinu za mateřskou zemi muslimů. Na přelomu 60. a 70. let se na Bosnu a Hercegovinu soustředilo chorvatské liberalizační hnutí Chorvatské jaro. Předmětem zájmu tohoto hnutí byla nerovnoprávnost Chorvatů v Bosně a Hercegovině. Toto hnutí zaniklo roku 1971 na příkaz Josipa B. Tita.¹⁷⁵

Roku 1974 byla přijata nová jugoslávská ústava, která přidávala k dosavadním pěti národům šestý, muslimy.¹⁷⁶ V 70. a 80. letech docházelo k četným migracím bosenských Srbů a Chorvatů do Bělehradu a Záhřebu, jednalo se především o elitu těchto národů. V Bosně a Hercegovině se tedy dostává do popředí muslimská inteligence.¹⁷⁷

Po smrti Josipa B. Tita došlo k úpadku autority režimu, zvedla se vlna kritiky. Stranické vedení Bosny a Hercegoviny však stále propagovalo myšlenku jednoty a zamlčovalo témata, která by případně mohla vyvolat nějaký konflikt. Docházelo k vykonstruovaným procesům s kontrarevolucionáři. Proběhly především tyto tři procesy. Například proces s třinácti islámskými fundamentalisty, kteří byli odsouzeni na

¹⁷² BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 211.

¹⁷³ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?* Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 211.

¹⁷⁴ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 255.

¹⁷⁵ Tamtéž. s. 257.

¹⁷⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 86.

¹⁷⁷ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. S. 249.

90 let.¹⁷⁸ Čelním představitelem byl A. Izetbegovič, který se později stal symbolem boje za vlastní národnost. Kampaň byla z velké části smyšlená, aby však nebyly procesy napadnutelné, soudce, vyšetřovatelé i novináři byli muslimové. Dále to byl proces se srbským nacionalistou V. Šešeljem. Ten byl odsouzen na 4 roky, roku 1986 byl však na nátlak mezinárodní organizace na ochranu lidských práv propuštěn. V letech 1988-1990 proběhl v západní Bosně proces s F. Abdičem, ředitelem firmy Agrokomerc.¹⁷⁹

Roku 1990 dochází ke značné demokratizaci celé Jugoslávie. Byl povolen vznik nekomunistických stran, které vznikaly na základě etnického principu. V roce 1991 žilo v Bosně a Hercegovině 4 377 033 obyvatel. 43,38 % muslimů, 31,32 % Srbů a 17,38 % Chorvatů.¹⁸⁰

4.3 PŘÍČINY ESKALACE NAPĚTÍ

Mezi hlavní příčiny nespokojenosti obyvatel a vyostření napětí patřilo několik zásadních faktů. Dosavadní systém byl ekonomicky i ideologicky vyčerpán, prohlubovala se ekonomická krize, veřejnost toužila po změně vzhledem k rychlému vývoji ve zbytku Evropy. Docházelo k účelovým spojením politických problémů. Historická fakta byla účelově manipulována. Úroveň politické kultury byla podprůměrná, neexistovala politická opozice ani svobodný tisk a soudy. Dosavadní mocenský aparát se snažil zachovat svůj společenský statut ze všech sil, čehož dokázali využít někteří z politiků, jež využívali nespokojenost obyvatel ve svůj prospěch. Výrazným problémem byla také nízká úroveň médií.¹⁸¹

Po prvních demokratických volbách došlo ke koalici SDA, SDS a HDZ. Předsedou předsednictva Bosny a Hercegoviny se stal A. Izetbegovič (SDA), J. Pelivan (HDZ) se stal premiérem a M. Krajišnik (SDS) se stal předsedou bosenského parlamentu.¹⁸² Budoucí

¹⁷⁸GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 259.

¹⁷⁹ Tamtéž. s. 260.

¹⁸⁰ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 89.

¹⁸¹ GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Praha: G plus G, 1999. s. 272.

¹⁸² ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 89.

vývoj Bosny a Hercegoviny se stal zásadním problémem pro fungování koalice. SDS byla proti samostatnosti Bosny a Hercegoviny, naopak SDA a HDZ byli pro nezávislost.¹⁸³

4.4 KONFLIKT V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ

Roku 1991 propukl srbsko – chorvatský konflikt, který situaci v Bosně a Hercegovině ještě vyostřil. Přestože Srbsko a Chorvatsko válčilo, S. Milošević a F. Tudjman viděli budoucnost Bosny a Hercegoviny téměř stejně. Během tajné schůze v Karadžorjevu se dohodli, že si území Bosny a Hercegoviny rozdělí mezi sebe. Jednání však ztroskotalo na tom, že oba představitelé se nebyli schopni shodnout na otázce budoucnosti srbské menšiny v Chorvatsku.¹⁸⁴

V červnu roku 1992 se Slovinsko rozhodlo osamostatnit, stejně tak Chorvatsko. Odtržením Chorvatska začal také boj Bosny a Hercegoviny za nezávislost. V předválečném období kontroloval SDS i HDZ S. Milošević, jenž byl v telefonickém kontaktu s R. Karadžičem, předsedou SDS. Společně se snažili zabránit osamostatnění Bosny a Hercegoviny. 14. října došlo ke schválení suverenity ze strany muslimských a chorvatských politiků.¹⁸⁵ Dne 9. ledna 1992 došlo ke spojení autonomních oblastí Srbů do celku Republika srbského národa Bosny a Hercegoviny, jejíž rozloha byla 17 654 km² a počet obyvatel činil 1 191 709. Prezidentem se stal R. Karadžič, vrchním velitelem R. Mladič.¹⁸⁶ V prosinci 1991 požádala Bosna a Hercegovina o uznání nezávislosti země. Mezinárodní společenství nezávislost neuznalo, řeklo však, že když bude většina obyvatel Bosny a Hercegoviny v následném referendu pro nezávislost, bude Bosna a Hercegovina uznána. Srbové toto referendum bojkotovali, většina obyvatel (99,7 %) tedy kladně hlasovala pro nezávislost země. Dne 1. března 1991 se v Sarajevu konala srbská svatba, jeden ze svatebčanů byl zastřelen představitelem vlastenecké ligy za to, že mával srbským praporem.¹⁸⁷ Nacionalistická propaganda hned využila tuto událost k nastínění toho, jak by vypadal život Srbů v nezávislé Bosně a

¹⁸³ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 90.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 212.

¹⁸⁷ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 92.

Hercegovině.¹⁸⁸ Srbské obyvatelstvo postavilo v Sarajevu barikády, situace se však uklidnila.

Dne 6. dubna 1992 oznámila EU, že oficiálně následující den vstoupí v platnost nezávislost Bosny a Hercegoviny. Toto rozhodnutí bylo odůvodněno potřebou statutu nezávislé země, která se bude moci bránit nátlaku JNA, jež se tímto okamžikem stává armádou cizí a bude nucena mezinárodním společenstvím území opustit.¹⁸⁹ Bosenští Srbové vytvořili Republiku srbskou v Bosně a Hercegovině, dne 3. července 1992 bylo vytvořeno Chorvatské společenství Herceg-Bosna se sídlem v Mostaru.¹⁹⁰ JNA začala zásobovat zbraněmi Srby a Chorvaty, armádě Bosny a Hercegoviny výzbroj chyběla. Na jaře 1992 propukly boje, největší byly v oblasti bosenské Krajiny. Bosenští Srbové ve spolupráci s JNA donutili k odchodu tisíce nesrbských obyvatel. Započal boj o etnicky čistá území.¹⁹¹ Pojem etnické čistky analyzoval X. Bougarel, který uvedl, že jednotky VRS a HVO prováděly čistky systematicky, na rozdíl od armády Bosny a Hercegoviny.¹⁹² 23. května 1992 se stala Bosna a Hercegovina členem OSN, žádala tedy o pomoc. JNA byla donucena stáhnout se z Bosny a Hercegoviny, svoji výzbroj přenechala bosenským Srbům. V Sarajevu byla JNA při odchodu napadena muslimy, ztráty na životech vojáků byly značné.¹⁹³ Po odchodu JNA došlo k vytvoření VRS, v jejímž čele stál generál R. Mladić. Boje probíhaly především mezi Srby na jedné straně, na straně druhé Chorvaty a muslimy. Srbská vojska měla převahu, jedinou výraznější porážku utrpěla v Mostaru, kde byli muslimy a Chorvaty vyhnáni z města.¹⁹⁴

Boje se postupně rozšiřovaly po celém území, docházelo ke ztrátám na životech, lidé museli opouštět své domy. Začaly také vznikat internační tábory, první z nich byl zřízen v bosenské Krajíně. Následně bylo vybudováno obdobné zařízení i muslimy a Chorvaty. Na podzim roku 1992 obsadili bosenští Srbové 50 – 55 % území.¹⁹⁵ Protiútok muslimských jednotek proběhl v lednu 1993, kdy muslimové napadali srbské vesnice,

¹⁸⁸ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 630.

¹⁸⁹ Tamtéž. s. 631.

¹⁹⁰ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 212.

¹⁹¹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 631.

¹⁹² ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 95.

¹⁹³ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 631.

¹⁹⁴ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAĐURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 95.

¹⁹⁵ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 632.

Srbové připravovali útok na Srebrenicu. Zasáhla však Rada bezpečnosti a Srebrenica byla vyhlášena bezpečnou zónou, která byla kontrolována jednotkami OSN. Další bezpečné zóny byly vyhlášeny v Sarajevu, Tuzle, Bihači, Goražde a Žepě, ve skutečnosti nebylo OSN schopno bezpečnost garantovat. Toto území nebylo možné chránit vojensky, docházelo pouze k monitorování humanitární situace.¹⁹⁶

Hlavními vyjednaváči bosenského problému se stali D. Owen a C. Vance, kteří roku 1993 předložili plán dosažení míru v Ženevě. Navrhovali, aby byla oblast Bosny a Hercegoviny rozdělena do deseti provincií a dvaceti kantonů, byla by zachována etnická situace v zemi před počátkem konfliktu. Tři kantony měly náležet Srbům, tři Chorvatům a tři muslimům. Sarajevo mělo být společnou provincií všech tří etnik. V čele každé oblasti by stála autonomní vláda, která by respektovala národnostní složení. Bosna a Hercegovina měla podléhat vládě složené z devíti členů, po třech z každé národnosti. Práva národnostním menšin měla být dočasně kontrolována jednotkami OSN.¹⁹⁷

Situace se roku 1993 vyostřila i mezi muslimy a bosenskými Chorvaty. Jednotky HVO požadovaly ústup armády Bosny a Hercegoviny z oblastí, které podle Vance – Owena náleželo Chorvatům. Došlo k ozbrojenému konfliktu dosud spřátelených stran. Muslimové byli v Mostaru obklíčeni.¹⁹⁸ V oblasti střední Bosny dominovala armáda Bosny a Hercegoviny, docházelo k etnickým čistkám v chorvatsko-muslimských městech. Této situace využili Srbové a zahájili spolupráci s jednotkami HVO.¹⁹⁹

V dalších jednáních v Ženevě navrhli bosenští Srbové a Chorvati založení konfederace. Všichni však za tímto návrhem viděli zájem následného připojení srbských chorvatských a srbských oblastí s Chorvatskem a Srbskem.²⁰⁰ A. Izetbegović po vznesení tohoto návrhu z jednání odstoupil, navrhl, aby byli na další jednání vysláni pozorovatelé z řad sarajevské vlády. Proti tomuto návrhu se ostře ohradil F. Abdiš, který podporoval dohodu s S. Miloševićem a F. Tudjmanem. Ve městě Velká Kladuša vyhlásil

¹⁹⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 96.

¹⁹⁷ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 633.

¹⁹⁸ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 96.

¹⁹⁹ Tamtéž. s. 97.

²⁰⁰ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 633.

autonomní Západní Bosnu, která nepodléhala sarajevské vládě, a také podepsal mírovou smlouvu s Republikou srbskou. A. Izetbegovič toto jednání označil za vzpuru a vyslal armádu. Na podzim roku 1993 začali boje v Bihači, tentokrát však bojovali muslimové proti muslimům.²⁰¹

Ve dnech 26. a 27. září 1993 proběhl tzv. bošnjački sabor. Jednalo se o shromáždění muslimských představitelů. Toto shromáždění označilo pojmenování muslim za nevhodné, protože vzbuzuje ve světě spíše nevoli. Rozhodli se tedy, že dosavadní muslimové budou nazýváni Bosňáci.²⁰² Proti tomuto označení se však ohradili bosenští Srbové a Chorvati, neboť toto označení předjímalo Bosňáky jako hlavní národ v Bosně a Hercegovině. Srbové a Chorvati také odmítali označení Bosňané, ze strany novinářů. Tento pojem označoval spoluobyvatele Bosny a Hercegoviny, tedy Srby, Chorvaty a Bosňáky.²⁰³

Roku 1993 se ve střední Bosně spojily jednotky bosenských Srbů a Chorvatů a zaútočili na Bosňáky (dříve muslimové). Paradoxem zůstává, že ve stejné době spolu jednotky Srbů a Chorvatů bojovali na území Chorvatska, v Bosně a Hercegovině však postupovali společně. Dne 5. února 1995 došlo k útoku na tržišti Markale, v Sarajevu, zemřelo 68 lidí, 200 bylo zraněno. Z útoku byli obviněni Srbové, podle expertů však nebylo možné útok ze srbských pozic provést. Nakonec se rozšířila zpráva, že útok byl počinem sarajevské vlády, která se snažila na město upoutat pozornost mezinárodního společenství. 16. února 1995 bylo rozhodnuto o tom, že není možné přesně určit viníka útoku.²⁰⁴ Generální tajemník OSN B. B. Ghálí na výsledky šetření nečekal a vyzval Radu NATO k leteckému útoku na srbské jednotky v oblasti Sarajeva. Bosenští Srbové byli postaveni před ultimátum, buď se stáhnou 20 km od Sarajeva, nebo budou bombardováni. Proti rozhodnutí NATO však ostře vystoupilo Rusko a Řecko. Bosenští Srbové však návrh přijali. Po zapojení Ruska do bosenského problému se zvýšil také zájem Američanů.²⁰⁵

V lednu roku 1994 vyslal F. Tudjman jednotky chorvatské armády na pomoc bosenským Chorvatům, čímž riskoval mezinárodní sankce. Američané Chorvatsku nabídli,

²⁰¹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 634.

²⁰² Tamtéž. s. 635.

²⁰³ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 636.

²⁰⁴ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 636.

²⁰⁵ Tamtéž.

že pokud ukončí boje s Bosňáky, nebudou na Chorvatsko uvaleny mezinárodní sankce a Američané jim dopomohou vyřešit situaci v Chorvatsku. 1. března 1994 byla podepsána Washingtonská dohoda mezi Bosňáky a bosenskými Chorvaty. Toto spojení vyvrcholilo Federací Bosny a Hercegoviny, která byla opozicí Republiky srbské.²⁰⁶ V červenci 1994 byl předložen nový mírový plán, který rozděloval Bosnu a Hercegovinu v poměru 51 % pro bosňácko-chorvatskou federaci a 49 % pro bosenské Srby. Srbové však doposud spravovali 70 % území, bylo tedy jasné, že část z nich by museli opustit. Srbové tento plán neodmítli, vyzvali však k dalšímu jednání.²⁰⁷ Roku 1994 bylo dohodnuto čtyřměsíční příměří. Tento čas byl využit k přípravě nových útoků. Armáda Bosny a Hercegoviny zaútočila roku v květnu 1995 na obklíčené Sarajevo. V červenci 1995 obsadil R. Mladič oblast Srebrenice, bosňácké obyvatelstvo bylo vyhnáno a bylo zavražděno na tisíce bosáckých mužů, a to i přes přítomnost jednotek UNPROFOR. Začátkem srpna 1995 byla chorvatská Krajina zničena chorvatskou armádou. Srbové utíkali do Bosny a Hercegoviny. Došlo k dalšímu útoku na tržnici Markale a zemřelo 37 lidí.²⁰⁸ UNPROFOR informoval o tom, že jejich radary zaznamenaly útok ze srbské pozice. Dva dny na to byli bosenští Srbové bombardováni letadly NATO, čehož využila chorvatská armáda k obsazení 4000 km², které dříve obývali Srbové. Došlo k útěku 90 000 Srbů, stovky Srbů však do cíle nedorazili, byli zavražděni chorvatskými vojáky.²⁰⁹

4.5 CESTA K UZAVŘENÍ MÍRU

USA ukončily bosňácko-chorvatský útok a byla zahájena mírová jednání. Dne 11. října 1995 příměří vstoupilo v platnost.²¹⁰ Měla se uskutečnit schůzka srbského prezidenta, chorvatského a prezidenta Bosny a Hercegoviny. Předmětem jednání měla být konečná mírová smlouva. Jednání prezidentů měla proběhnout v Daytonu v Ohio. Toto město bylo záměrně vybráno za účelem poklidného průběhu vyjednávání. Jednání začalo 1. listopadu 1995. Návrh mírové smlouvy byl zpracován USA, které celé jednání vedly. Bylo použito politického a psychologického nátlaku, aby byl mír konečně uzavřen. Užito

²⁰⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 98.

²⁰⁷ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 638.

²⁰⁸ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 98.

²⁰⁹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 641.

²¹⁰ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 99.

bylo i vyhrožování ze strany USA, které jednající strany upozornilo, že vlastní materiály o krutých aktivitách z dob války. Představitelé byli nuceni se dohodnout. Nejobtížnější bylo, aby se jednotlivé strany dohodly na rozdělení území Bosny a Hercegoviny. Američané trvali na poměru 51 % pro bosňácko-chorvatskou federaci a 49 % pro Republiku srbskou.²¹¹

Federace i Republika srbská měly mít vlastní parlament, prezidenta, ústavu. Všechny tyto prvky však nesměly být v rozporu s ústavou celého státu Bosny a Hercegoviny. Na dodržování mírové smlouvy měly dohlížet mezinárodní jednotky. Problémem se stala otázka měst Sarajevo, Goražde a Brčko. Goražde bylo jediným nedobitým městem na řece Drině, které nepodlehlo srbským jednotkám. Bosňáci se tedy tohoto místa odmítli vzdát. Američané navrhli plán územního koridoru, který by Goradže spojil s federací. Sarajevo mělo být společným územím všech tří národů, proti čemuž se ohradil S. Milošević. Ten zmíněný návrh odsoudil jako nefunkční a rozhodl se tedy Bosňákům celé město přenechat.²¹²

Nejzávažnějším problémem zůstala budoucnost Brčka, které se nachází na severu Bosny. Touto oblastí vede významná dopravní cesta, jež rozdělovala území Republiky srbské na východní a západní část. V případě, že by město připadlo federaci, došlo by k rozdělení srbského území, proti čemuž se Srbové ohradili. S. Milošević ani A. Izetbegović nehodlali ze svých nároků ustoupit. Situace se zkomplikovala a vypadalo to, že k podepsání mírové smlouvy nedojde. Američané však situaci předešli a navrhli podepsat dohodu bez Brčka. O budoucnosti města mělo být rozhodnuto formou arbitráže.²¹³

Mírová dohoda byla podepsána 21. listopadu 1995 F. Tudjmanem, S. Miloševićem a A. Izetbegovićem. Dne 14. října 1995 byla oficiálně podepsána Daytonská mírová dohoda. Slavnostní akt se uskutečnil v Paříži a byl definitivním ukončením konfliktu v Bosně a Hercegoviny.²¹⁴

²¹¹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 641.

²¹² ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 104.

²¹³ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 104.

²¹⁴ Tamtéž. s. 105.

5 SOUČASNÝ VÝVOJ

Tato kapitola je věnována současnému vývoji v Chorvatsku, v Bosně a Hercegovině a také Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii (ICTY). Zaměřuje se na vývoj po uzavření Daytonské dohody z roku 1995. Pozornost je věnována především budoucím vztahům jednotlivých etnik poznamenaných válkou, ale také snahám o evropskou integraci. Samostatná podkapitola se věnuje mezinárodnímu tribunálu a hlavním osobnostem, které byly odsouzeny za zločiny proti lidskosti z let 1991-1995.

5.1 SOUČASNÝ VÝVOJ V CHORVATSKU

Na začátku listopadu roku 1995 byl šéfem kanceláře F. Tudjmana, H. Šariničem a B. Mikeličem, předákem srbské komunity, podepsán protokol o postupném začleňování zbylých částí Republiky srbská Krajina do Chorvatska. Dohoda ze slavonského Erdutu zaručovala, že bude část pravomocí na tomto území předána dočasně komisi OSN. Tato komise měla v průběhu následujících dvou let připravit podmínky pro obnovu chorvatské suverenity. Záhřeb slíbil zaručit srbské komunitě chorvatské občanství a také určitá menšinová práva.²¹⁵

Srbská menšina v Chorvatsku blokovala začleňování východních regionů do chorvatského státního prostoru. Jejich odpor nepodporoval Bělehrad ani zahraničí a byl tedy neúspěšný. V průběhu let 1996-1997 se podařilo chorvatským úřadům rozšířit své pravomoci do oblastí likvidované Republiky srbská Krajina. Definitivně převzaly úřady správu této oblasti 15. ledna 1998 za pomoci mezinárodních zprostředkovatelů. Otázkou zůstával návrat etnických Chorvatů, kteří byli vyhnáni Srby na počátku konfliktu. V jejich domech již bydleli srbští uprchlíci ze západu Chorvatska a z Bosny a Hercegoviny, Chorvati se tedy neměli kam vrátit. Další otázkou bylo případné soužití obou etnik.²¹⁶

Dne 23. srpna 1996 byla podepsána dohoda o normalizaci vztahů SRJ s Chorvatskem, která však probíhala velice pomalu. 11. listopadu 1997 bylo obnoveno

²¹⁵ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 625.

²¹⁶ Tamtéž.

železniční spojení přes hranici Srbska s Chorvatskem, 14. prosince 1997 byl obnoven pohraniční styk.²¹⁷

Dominantní postavení v zemi v letech 1996-1997 zastávala skupina kolem F. Tudjmana. Po ukončení bojů v Bosně a Hercegovině uplatňovaly mocnosti ze západu uskutečnění závazků, které vyplývaly z Daytonské dohody. Chorvatsko se tedy mělo zříct vlády nad územím západní Hercegoviny, což chorvatské vládě příliš nevyhovovalo a snažila se dodržení závazku oddálit. Veřejně sice Chorvatsko slibovalo respektování suverenity Bosny a Hercegoviny, ve skutečnosti však realizaci Daytonské dohody blokovalo. Chorvatsko spoléhalo především na to, že pozornost západních mocností bude zaměřena na problémy s bosenskými Srby.²¹⁸

Roku 1993 byl zřízen Mezinárodní tribunál pro válečné zločiny z bývalé Jugoslávie a roku 1996 se Chorvatsko zavázalo ke spolupráci, kterou potvrdil nově přijatý ústavní zákon.²¹⁹ F. Tudjman byl však spokojen pouze do doby, do které byli souzeni Srbové. Válečných zločinů se však v průběhu války dopouštěly všechny tři strany, pozornost mezinárodního tribunálu se tedy obrátila také k Chorvatům. Mezinárodní tribunál vydal zatykač na T. Blaškiče, chorvatského generála v Bosně, D. Kordiče, funkcionáře HDZ v Bosně, a na generály J. Bobetku a A. Gotovinu, který byl dříve členem cizinecké legie. J. Bobetka a A. Gotovina měli být souzeni za události v operaci Bouře.²²⁰ Chorvatští generálové byli veřejností považováni za národní hrdiny, o což se chorvatská vláda opírala. Nebylo však možné vzdorovat mezinárodnímu tlaku trvale. Dne 23. března 1999 prohlásil premiér Z. Mateša, že žádný z nich nebude do Haagu vydán. 27. srpna 1999 dokonce zpochybnil oprávnění tribunálu zabývat se událostmi souvisejícími s operací Bouře. Mezinárodní tlak však sílil.²²¹ F. Tudjman dokonce udělil T. Blaškičovi státní vyznamenání a roku 1996 ho jmenoval inspektorem chorvatské armády.²²² T. Blaškič se následně vydal dobrovolně do Haagu. D. Kordič

²¹⁷ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 395.

²¹⁸ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 625.

²¹⁹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 395.

²²⁰ Tamtéž. s. 396.

²²¹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 626.

²²² Tamtéž. s. 625.

se dlouhou dobu ukřýval, přestože o tom záhřebské úřady věděly. Teprve na podzim roku 1997 byl F. Tudjmanem donucen vydat se mezinárodnímu tribunálu.²²³

Dne 24. dubna 1996 bylo Chorvatsko přijato jako 40. člen do Rady Evropy. Podmínkou však bylo splnění jednadvaceti požadavků, které se týkaly především zlepšování lidských, především pak menšinových práv. Dokud však vládla v Chorvatsku HDZ jednalo se o jeho jediné integrační snahy.²²⁴ Po roce 1990 nebyly ani jedny z voleb zcela regulérní, byly vždy upraveny tak, aby vyhovovaly potřebám HDZ. Například televize byla zcela pod kontrolou HDZ a opozice neměla k médiím přístup. Kontrolovala i většinu rozhlasových stanic, výjimku tvořilo Rádio 101, kterému byla však roku 1996 odebrána licence. 21. listopadu 1996 však proti zrušení stanice demonstrovaly desetitisíce lidí a vláda odebrání licence skutečně odvolala. Dalšími prohřešky HDZ byla všudypřítomná korupce a špatná hospodářská situace. Roku 1993 F. Tudjman odmítl členství v CEFTĚ (Středoevropská zóna volného obchodu). Přestože by zrušení cla mezi bývalými republikami SFRJ Chorvatsku prospělo, F. Tudjman i to odmítl. Ve 2. polovině 90. let došlo také k prozrazení rozkrádání státního majetku ze strany vlády.²²⁵

Roku 1996 onemocněl F. Tudjman rakovinou, začal se léčit v USA, a protože se jeho stav zlepšil, kandidoval na prezidenta podruhé. Volby se konaly v roce 1997 a s 61,41% volby vyhrál. Na podzim roku 1999 byl však nucen předat své pravomoci předsedovi vlády V. Pavletičovi, jeho stav se totiž výrazně zhoršil a 10. prosince 1999 zemřel. Jeho pohřeb byl důkazem mezinárodním izolace země, s výjimkou tureckého prezidenta S. Demirela, žádný z představitelů cizího státu nepřijel.²²⁶

24. ledna 2000 se tedy konaly další prezidentské volby, ve kterých zvítězil S. Mesič, první předseda vlády HDZ a poslední zástupce Chorvatska v předsednictvu SFRJ. Dne 10. února 2000 složil přísahu a vystoupil z HDZ. S. Mesič se od dosavadního režimu distancoval. Plánem vlády pak bylo vymanit Chorvatsko z mezinárodní izolace a hospodářské krize. I. Račan, premiér vlády, však 21. prosince 2000

²²³ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 626.

²²⁴ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 396.

²²⁵ Tamtéž. s. 397.

²²⁶ Tamtéž. s. 398.

prohlásil, že generál J. Bobetka nebude Haagu vydán, A. Gotovina ze země utekl, o čemž vláda věděla. Tento postoj přinesl zemi pouze kritiku ze strany EU a USA.²²⁷

Dalším problémem zůstával fakt, že po vyhlášení samostatnosti Chorvatska měla země stanovenou hranici pouze s Maďarskem. S Bosnou a Hercegovinou byla problematickou oblastí hranice u Kostajnice, Bihače a Martin-brodu. Chorvatsko však upustilo od nároků na území Bosny a vytyčení hranic se uskutečnilo bez větších problémů. Chorvatsko upustilo i od vměšování se do vnitřních záležitostí Bosny a Hercegoviny. V roce 2002 byly vymezeny i hranice s Černou Horou. Roku 2003 byla zahájena jednání o hranicích i se Srbskem. Problémem byla mořská hranice v Piranském zálivu se Slovinskem. Slovinsko požadovalo více jak polovinu zálivu a koridor do mezinárodních vod.²²⁸

Dne 10. května 2000 požádalo Chorvatsko o přijetí do programu Partnerství pro mír s NATO, které bylo předzvěstí přistoupení země do aliance.²²⁹ Dne 1. dubna 2009 vstoupilo Chorvatsko do NATO.²³⁰

Dne 21. února 2003 podalo Chorvatsko formální žádost o členství v EU. Stalo se tak v Athénách. 18. června 2004 byl Chorvatsku přiznán statut kandidátské země. Zájem Chorvatska o vstup do EU sílil především proto, že 1. května 2004 se staly členem EU také Maďarsko a Slovinsko. Na 17. březen 2005 bylo stanoveno datum přístupových rozhovorů Chorvatska. Podmínkou však byla budoucí spolupráce Záhřebu a Haagu. Konkrétním závazkem se tedy stalo vydání generála A. Gotoviny, kterého chorvatská veřejnost však považovala za hrdinu. Vláda sdělila Haagu, že o pobytu generálu A. Gotoviny nemá zprávy, mezinárodní tribunál však tomuto tvrzení neuvěřil a přístupové rozhovory byly odloženy. Zanedlouho byl však A. Gotovina zadržen španělskou policií. Překážka byla

²²⁷ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 399.

²²⁸ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 400.

²²⁹ Tamtéž. s. 401.

²³⁰ Albánie a Chorvatsko odevzdaly dokumenty, NATO má nyní 28 členů - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 1. 4. 2009, [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/albanie-a-chorvatsko-odevzdaly-dokumenty-nato-ma-nyni-28-clenu-pup-/zahranicni.aspx?c=A090401_174350_zahranicni_ip1

odstraněna a přístupové rozhovory byly zahájeny 4. října 2005 v Lucemburku.²³¹ Vstup Chorvatska do EU je plánován na 1. července 2013.²³²

5.2 SOUČASNÝ VÝVOJ V BOSNĚ A HERCEGOVINĚ

Přesný počet obětí etnického konfliktu v Bosně a Hercegovině není doposud přesně známý. Počáteční odhady stanovily 300 000 mrtvých, záhy však bylo dokázáno, že je to číslo značně nadsazené. Již během války byl ustanoven mezinárodní tribunál, kde se jednalo o novodobé verzi norimberského tribunálu. Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii (ICTY) sídlí v Haagu a jeho cílem je potrestání veškerých válečných zločinů páchaných zneprátenými stranami v průběhu let 1991-1995.²³³

Daytonská dohoda je příkladem politiky jako umění kompromisu. Jednotlivým stranám byl ponechán pocit, že nikdo není vítězem, ale ani poraženým. Tato dohoda předložila dvě alternativy následného vývoje Bosny a Hercegoviny. První alternativou je fakt, že Bosna a Hercegovina projde přechodnou etapou, na jejímž konci stejně dojde k jejímu rozpadu. Není vyloučena možnost dalších bojů. Další možností je trvalé udržení míru za pomoci vnějších vojenských a ekonomických nástrojů. Jednotlivé národy budou časem schopny žít spolu bez problémů. Zatímco Bosňáci doufají v alternativu druhou, Chorvatsko a Srbsko by upřednostnilo alternativu první. Vnitřní poměry jsou pro budoucnost země tím nejdůležitějším. Bylo-li před konfliktem možné hovořit o Bosně a Hercegovině jako o etnicky nedělitelné, po předešlých bojích to však již neplatí. Bosna a Hercegovina již není zemí smíšenou, ale spíše rozdělenou na jednotlivé etnické oblasti.²³⁴

Od roku 1996 je Bosna a Hercegovina unitárním státem konfederativního typu. Je složena ze dvou územních celků, Federace Bosny a Hercegoviny, která je novým názvem

²³¹ RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. s. 401.

²³² EurActiv. EU-MEDIA,s.r.o. *EurActiv: Vztahy EU a Chorvatska* [online]. 2004, 12.12.2011 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/vztahy-eu-a-chorvatska-000070>

²³³ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŽURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 105.

²³⁴ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 215.

pro bosňácko-chorvatské společenství, a Republiky srbské. Spor ohledně města Brčko byl vyřešen zřízením společné entity distriktu Brčko.²³⁵

Po uzavření Daytonské dohody je v Bosně a Hercegovině přítomen Úřad vysokého představitele, který má právo vměšovat se do politických záležitostí země. Jeho cílem je bezpodmínečné dodržování Daytonské dohody.²³⁶ Na dodržování dohody dohlíží také mezinárodní jednotky (IFOR). Právě dobrá bezpečnostní situace je výsledkem práce mezinárodního společenství.²³⁷ Ke stabilizaci poválečné situace přispěl také fakt, že z politické scény odešly všechny tři vůdčí osobnosti konfliktu. F. Tudjman roku 1999 zemřel, A. Izetbegovič odešel z politiky roku 2001 a dva roky nato zemřel. Koncem 90. let byl srbský národ díky S. Miloševićovi součástí dalšího válečného konfliktu. Předmětem střetu bylo tentokrát Kosovo a za své tamější počiny byl S. Milošovič pozván do Haagu, kam byl novou politickou elitou vydán. 11. března 2006 však v cele haagského vězení zemřel na zástavu srdce.²³⁸

V rámci bezpečnosti a politické stability byla Bosna a Hercegovina závislá na mezinárodním společenství. Dochází však k oslabování vlivu mezinárodního společenství a země bude brzy nucena spoléhat jen sama na sebe. A teprve tehdy se uvidí, je-li Bosna a Hercegovina životaschopným státem.²³⁹ Mezinárodní společenství stojí proti případným snahám Republiky srbské o samostatnost.²⁴⁰

Od března 1996 je Sarajevo jednotným městem. Většina Srbů, kteří žili doposud na předměstí Sarajeva, odešla ze strachu před možnými represemi a město opustila. Z původních 120 000 Srbů jich zbylo v Sarajevu pouhých 35 000.²⁴¹ Etnické čištění však nevyimizelo, není k němu pouze užíváno zbraní. Sarajevská vláda nedostála svých závazků a nepodařilo se jí na předměstí udržet klid. Po hromadném odchodu Srbů

²³⁵ BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. s. 216.

²³⁶ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 105.

²³⁷ Tamtéž. s. 106.

²³⁸ ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. s. 106.

²³⁹ Tamtéž. s. 108.

²⁴⁰ Tamtéž. s. 107.

²⁴¹ ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 644.

se sem přistěhovali uprchlíci, kteří zbylé obyvatelstvo ohrožovali. Jejich cílem bylo zmocnit se opuštěného majetku a zastrašit Srby, kteří tu zůstali.²⁴²

5.3 MEZINÁRODNÍ TRESTNÍ TRIBUNÁL

V průběhu roku 1996 apelovalo mezinárodní společenství na jednotlivé strany v Bosně a Hercegovině, aby umožnily vydání osob označených za válečné zločince do rukou tribunálu. Největší aktivita byla vyvinuta ze strany západních diplomatů v případě R. Karadžiče a R. Mladiče. R. Karadžič zůstal prezidentem i po Daytonské dohodě. Až v červenci roku 1996 byla na nátlak USA podepsána smlouva zaručující složení funkce. Jeho pravomoci si rozdělila B. Plavšičová a A. Buha, ministr zahraničí.²⁴³

Kompletní listina obžalovaných obsahovala 161 jmen, z toho 94 Srbů, 29 Chorvatů, 9 Albánců, 9 Bosňáků, 2 Makedonce a 2 Černohorce. U zbytku obviněných není národnost známa a obvinění proti nim byla stažena.²⁴⁴ Mezi nejznámější obviněné z válečných zločinů z let 1991-1995 patří S. Milošević, M. Babič, R. Karadžič, R. Mladič a A. Gotovina.

Bývalý jugoslávský prezident byl zatčen 1. dubna 2001 v Bělehradě. Nebyl však zadržen za válečné zločiny vyslovené tribunálem, ale za zneužívání moci a finanční zločiny jugoslávskými úřady. USA daly Jugoslávii ultimátum, že musí vydat S. Miloševiče do 31. března 2001 mezinárodními tribunálu, jinak Jugoslávii hrozí finanční ztráty.²⁴⁵ V červnu roku 2001 se dobrovolně vydal do Haagu a jako bývalý právník se sám hájil. Stal se první hlavou státu v historii, která byla souzena mezinárodním tribunálem kvůli obvinění z válečných zločinů. 11. března 2006 byl S. Milošević nalezen ve své cele mrtvý.²⁴⁶

²⁴² ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. s. 645.

²⁴³ Tamtéž.

²⁴⁴ ICTY - TPIY : Key Figures. *UN ICTY* [online]. 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.icty.org/sid/24>

²⁴⁵ Milošević byl zatčen a sedí ve věznici - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2001, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/milosevic-byl-zatcen-a-sedi-ve-veznici-dxe-/zahranicni.aspx?>

²⁴⁶ V Haagu zemřel Slobodan Milošević - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2006, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/v-haagu-zemrel-slobodan-milosevic-dl6-/zahranicni.aspx?>

V červnu roku 2004 byl odsouzen M. Babič k třinácti letům vězení za podíl na zločinech proti lidskosti, které spáchal za války v Chorvatsku v letech 1991-1995. Při vykonávání svého trestu spáchal sebevraždu.²⁴⁷

Roku 1997 přišel R. Karadžić o moc a začal se skrývat. Po celou dobu, kdy byl na útěku, se spekulovalo o tom, že srbská vláda ví, kde pobývá, ale nechce ho vydat. V únorových prezidentských volbách však vyhrál B. Tadič, který podepsal stabilizační dohodu s Evropskou unií a celkově se snažil Evropě přiblížit.²⁴⁸ Jedním z kroků, který měl situaci dopomoci je právě vydávání válečných zločinců. Dne 21. června 2008 byl R. Karadžić zatčen v Bělehradě.²⁴⁹ Vydání válečných zločinců bylo podmínkou pro přiblížení Srbska ke členství v EU. EU zatčení uvítala a mluvčí NATO toto označil jako „dobrou zprávu pro mezinárodní komunitu“.²⁵⁰ Díky zatčení R. Karadžiće došlo k přiblížení celého balkánského regionu k EU. K čemuž Filip Tesař dodává, že proces s Karadžićem je důležitější než proces s S. Miloševićem.²⁵¹

Dne 21. května 2011 zadržela speciální jednotka v Srbsku dlouho hledaného vojenského velitele armády bosenských Srbů R. Mladiče. Mezinárodní soudním tribunálem je stíhán za genocidu, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti, které měl spáchat v 90. letech. Zatykač na něj byl vydán v roce 1996. Po skončení války žil R. Mladič pod ochranou prezidenta S. Miloševiće v Bělehradě. Po pádu Miloševićova režimu roku 2002 zmizel a skrýval se až do dopadení.²⁵²

Posledním ze seznamu obviněných z válečných zločinů (ICTY) je G. Hadžić, etnický Srb, který byl od roku 1991 prezidentem samozvané Republiky srbská Krajina

²⁴⁷ Vůdce krajinských Srbů spáchal v cele sebevraždu - iDNES.cz. [online]. 2006, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/vudce-krajinskych-srbu-spachal-v-cele-sebevrazdu-f6h-/zahranicni.aspx?>

²⁴⁸ V Srbsku byl zatčen Radovan Karadžić - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2008, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-srbsku-byl-zatcen-radovan-karadzic-dv3-/zahranicni.aspx?c=A080721_232948_zahranicni_ban

²⁴⁹ V Srbsku byl zatčen Radovan Karadžić - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2008, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-srbsku-byl-zatcen-radovan-karadzic-dv3-/zahranicni.aspx?c=A080721_232948_zahranicni_ban

²⁵⁰ V Srbsku byl zatčen Radovan Karadžić - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2008, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-srbsku-byl-zatcen-radovan-karadzic-dv3-/zahranicni.aspx?c=A080721_232948_zahranicni_ban

²⁵¹ Politolog Tesař: Karadžić je důležitější úlovek než Milošević - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2008, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/politolog-tesar-karadzic-je-dulezitejsi-ulovek-nez-milosevic-p63-/zahranicni.aspx?c=A080722_164519_zahranicni_tha

²⁵² Srbové po 15 letech zatkli generála Mladiče, udal ho anonym - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2011, [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/srbove-po-15-letech-zatkli-general-a-mladice-udal-ho-anonym-pko-/zahranicni.aspx?c=A110526_121844_zahranicni_stf

a tuto pozici zastával 2 roky. Právě v této době se údajně podílel na vraždě dvou stovek vukovarských civilistů. V červenci 2004 ho ICTY obvinil z válečných zločinů a ze zločinů proti lidskosti, včetně genocidy. 20. července 2011 policie zajala G. Hadžiče na severu Srbska. Žil v Novém Sadu až do července 2004, kdy dorazil do Bělehradu zatykač s jeho jménem. Od té doby byl uprchlíkem a začal se skrývat.²⁵³

A. Gotovina byl zadržen 8. prosince 2005 španělskou policií na Kanárských ostrovech. Měl u sebe falešný chorvatský pas. Zajímavostí je, že v době svého útěku před tribunálem pobýval také v Česku. Mezinárodní soudní tribunál na něj vydal zatykač v polovině roku 2001, kdy ho obžaloba uznala vinným za vraždy Srbů, kterých se měl dopustit roku 1995.²⁵⁴

Z uvedených čísel vyplývá, že značná většina odsouzených je srbské národnosti, což vyvolává vlnu nevole především v Srbsku a celkově to vrhá podivný stín na události, kterých se účastnily tři bojující strany, ne pouze Srbové. Nepoměrnost obviněných je možným důvodem k zamyšlení. Příkladem může být propuštění N. Oriče, bývalého bosensko-muslimského velitele jednotek ze Srebrenice, který byl obviněn z přímého podílu na válečných zločinech z 90. let. Přímá účast na zabíjení srbských zajatců mu však nebyla prokázána, byl tedy obviněn z nepřímé účasti a odsouzen na 2 roky, proti čemuž se odvolal a v roce 2008 byl propuštěn. Toto rozhodnutí mezinárodního tribunálu rozhořčilo srbskou veřejnost. Bývalý ministr spravedlnosti V. Batič jej označil za porážku ICTY a celého systému OSN. „*Rozsudek zanechal hořkou příchutí,*“ prohlásil exministr, podle něhož je haagský tribunál předpojatý a protisrbský. To je ostatně i názor srbské většiny. B. Vekarič, mluvčí srbského státního zastupitelství pro válečné zločiny, řekl, že rozsudek nepřispěje ke smíření národů žijících v regionu.²⁵⁵

²⁵³ Srbská policie dopadla posledního válečného zločince Gorana Hadžiče - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 20.7.2011[cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/srbska-policie-dopadla-posledniho-valecneho-zlocince-gorana-hadzice-1go-/zahranicni.aspx?c=A110720_092854_zahranicni_stf

²⁵⁴ Generál Gotovina se ukrýval také v Česku - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2005[cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/general-gotovina-se-ukryval-take-v-cesku-ffc-/zahranicni.aspx?c=A051209_161320_zahranicni_mr

²⁵⁵ Haag osvobodil muslimského velitele z Bosny, Srbové jsou rozlíceni - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2008[cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/haag-osvobodil-muslimskeho-velitele-z-bosny-srbove-jsou-rozliceni-1fz-/zahranicni.aspx?c=A080703_150752_zahranicni_ad

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo popsat etnické konflikty na území Chorvatska a Bosny a Hercegoviny. Cíl práce byl naplněn. Zdůrazněny byly všechny klíčové události a alespoň zmíněny důležité osobnosti. Limitem byl však rozsah bakalářské práce, tudíž nejsou některá témata uchopena v takovém rozsahu, jak by bylo možné.

Bakalářská práce je členěna do pěti kapitol. První kapitola je spíše teoretickou. Jsou zde vysvětleny základní pojmy, které jsou podstatné pro pochopení problematiky etnických konfliktů. Pozornost je věnována pojmům jako etnikum, etnicita, národ, nacionalismus, diskriminace, genocida a další. V této kapitole bylo použito především výkladových slovníků, k popsání definic a konkrétních pojmů.

Druhá kapitola je věnována historickým souvislostem, na jejichž pozadí jsou vysvětlovány kořeny sporů mezi jednotlivými národy. Historie je zde popisována od dob Balkánských válek (1912-1913) až po rozpad Jugoslávie (1991).

Třetí kapitola obsahuje konflikt v Chorvatsku, který probíhal v letech 1991-1995. Zaměřuje se na problematiku soužití Chorvatů a chorvatských Srbů. Popisuje boj o území, snahu krajinských Srbů o autonomii a klíčové události konfliktu jako například operace Bouře, operace Blesk a také je zde popsán závěr konfliktu.

Čtvrtá kapitola popisuje události související s konfliktem v Bosně a Hercegovině, který probíhal v letech 1991-1995 stejně jako v Chorvatsku. Týká se problematiku soužití tří národů, bosenských Srbů, bosenských Chorvatů a Bosňáků, dříve označovaných jako Muslimové. Původním záměrem Srbska a Chorvatska bylo rozdělit si území Bosny a Hercegoviny. Během konfliktu docházelo k častým změnám vzájemného nepřátelství jednotlivých národů. Nejprve spolu bojovali Chorvati a Bosňáci proti Srbům, následně došlo k eskalaci napětí mezi Bosňáky a Chorvaty a dokonce i Bosňáci proti Bosňákům vedeným F. Abdičem.

V páté kapitole je pozornost zaměřena na současný vývoj na území Chorvatska a Bosny a Hercegoviny. Zaměřuje se na vývoj po uzavření Daytonské dohody z roku 1995. Pozornost je věnována především budoucím vztahům jednotlivých etnik poznamenaných válkou, ale také snahám o evropskou integraci. Jedna z podkapitol je věnována Mezinárodnímu trestnímu tribunálu a osobnostem, které byly odsouzeny za zločiny proti lidskosti, které vykonali během válečného konfliktu v letech 1991-1995.

SEZNAM ZKRATEK

AVNOJ – Antifašistický výbor národního osvobození Jugoslávie

CEFTA – Středoevropská zóna volného obchodu

DEMOS – Demokratická opozice Slovinska

EU – Evropská unie

FLRJ – Federální lidová republika Jugoslávie

HDZ – Chorvatská demokratická strana

HVO – Chorvatská armáda

ICTY – Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii

IFOR – Mezinárodní vojenská mise NATO

JNA – Jugoslávská lidová armáda

KSJ – Komunistický svaz Jugoslávie

NATO – Severoatlantická aliance

NDH – Nezávislý stát Chorvatsko

OSN – Organizace spojených národů

SDA – Strana demokratické akce

SDS – Srbská demokratická strana

SFRJ – Socialistická federativní republika Jugoslávie

SRJ – Svazová republika Jugoslávie

SRN – Spolková republika Německo

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

UNPROFOR – Ochranné jednotky spojených národů

USA – Spojené státy americké

VRS – Armáda Republiky srbské

LITERATURA

BAAR, Vladimír. *Národy na prahu 21. století: emancipace nebo nacionalismus?*. Vyd. 2. Šenov u Ostravy: Tilia, 2002. 415 s. ISBN 80-86101-66-5.

GABAL, Ivan a kol. *Etnické menšiny ve střední Evropě: konflikt nebo integrace*. Vyd. 1. Praha: G plus G, 1999. 341 s. ISBN 80-86103-23-4.

PELIKÁN, Jan. *Dějiny Jugoslávie: (1918-1991)*. Dotisk. Praha: Karolinum, 1996. 91 s. ISBN 80-7066-939-X.

PELIKÁN, Jan. *Národnostní otázka ve Svazové republice Jugoslávii: geneze, vývoj, perspektivy*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. 87 s. ISBN 80-7184-482-9.

RYCHLÍK, Jan a PERENČEVIĆ, Milan. *Dějiny Chorvatska*. 1. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 576 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-885-3.

ŠESTÁK, Miroslav et al. *Dějiny jihoslovanských zemí*. Praha: Lidové noviny, 1998. 756 s. Dějiny států. ISBN 80-7106-266-9.

ŠMÍD, Tomáš, ed. a VAŘURA, Vladimír, ed. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. 278 s. Politologická řada; č. 24. ISBN 978-80-7325-126-0.

TEJCHMAN, Miroslav a HRADEČNÝ, Pavel. *Historické souvislosti rozpadu Jugoslávie*. 1. vyd. Praha: Historický ústav, 1996. 255 s. ISBN 80-85268-58-2.

TERNON, Yves. *Genocidy 20. století: zločinný stát*. Vyd. 1. Praha: Themis, 1997. 358 s. ISBN 80-85821-45-1.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2007. 251 s. ISBN 978-80-7367-097-9.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

Albánie a Chorvatsko odevzdaly dokumenty, NATO má nyní 28 členů - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 1. 4. 2009, [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/albanie-a-chorvatsko-odevzdaly-dokumenty-nato-ma-nyni-28-clenu-pup-/zahranicni.aspx?c=A090401_174350_zahranicni_ipl

EurActiv. EU-MEDIA, s.r.o. *EurActiv: Vztahy EU a Chorvatska* [online]. 2004, 12. 12. 2011 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/rozsirovani-eu/link-dossier/vztahy-eu-a-chorvatska-000070>

Generál Gotovina se ukrýval také v Česku - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2005 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/general-gotovina-se-ukryval-take-v-cesku-ffc-/zahranicni.aspx?c=A051209_161320_zahranicni_mr

Haag osvobodil muslimského velitele z Bosny, Srbové jsou rozlíceni - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 2008 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/haag-osvobodil-muslimskeho-velitele-z-bosny-srbove-jsou-rozliceni-1fz-/zahranicni.aspx?c=A080703_150752_zahranicni_ad

ICTY - TPIY : Key Figures. *UN ICTY* [online]. 2. 3. 2012 [cit. 2012-03-21]. Dostupné z: <http://www.icty.org/sid/24>

Milošević byl zatčen a sedí ve věznici - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 1. 4. 2001, č. 88 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/milosevic-byl-zatcen-a-sedi-ve-veznici-dxe-/zahranicni.aspx?>

Politolog Tesař: Karadžić je důležitější úlovek než Milošević - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 22. 7. 2008, č. 88 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/politolog-tesar-karadzic-je-dulezitejsi-ulovek-nez-milosevic-p63-/zahranicni.aspx?c=A080722_164519_zahranicni_tha

Srbové po 15 letech zatkli generála Mladiče, udal ho anonym - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 26. 5. 2011, č. 88 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/srbove-po-15->

letech-zatkli-general-a-mladice-udal-ho-anonym-pko-
/zahranicni.aspx?c=A110526_121844_zahranicni_stf

Srbská policie dopadla posledního válečného zločince Gorana Hadžiče - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 20. 7. 2011 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/srbska-policie-dopadla-posledniho-valecneho-zlocince-gorana-hadzice-1-go-zahranicni.aspx?c=A110720_092854_zahranicni_stf

V Haagu zemřel Slobodan Milošević - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 11.3.2006, č. 88 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/v-haagu-zemrel-slobodan-milosevic-dl6-zahranicni.aspx?>

V Srbsku byl zatčen Radovan Karadžić - iDNES.cz. *IDnes* [online]. 21.7.2008, č. 88 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/v-srbsku-byl-zatcen-radovan-karadzic-dv3-zahranicni.aspx?c=A080721_232948_zahranicni_ban

Vůdce krajinských Srbů spáchal v cele sebevraždu - iDNES.cz. [online]. 6.3.2006, č. 88 [cit. 2012-03-22]. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/vudce-krajinskych-srbu-spachal-v-cele-sebevrazdu-f6h-zahranicni.aspx?>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kristýna Kočí
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. David Hampl, Ph.D
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Etnické konflikty v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině a jejich souvislosti
Název v angličtině:	Ethnic conflicts in Croatia and Bosnia and Herzegovina and their consequences
Anotace práce:	Práce se zabývá etnickými konflikty v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině a jejich souvislostmi. Pozornost je věnována historickým událostem, které vývoj etnických konfliktů mezi Chorvaty, Srby a Bosňáky nejvíce ovlivnily. Nejpodrobněji je pozornost zaměřena na konflikt v Chorvatsku a konflikt v Bosně a Hercegovině v letech 1991-1995.
Klíčová slova:	Etnický konflikt, etnikum, genocida, národnostní menšina, Chorvatsko, Bosna a Hercegovina
Anotace v angličtině:	The thesis deals with ethnic conflicts and with their further consequences in Croatia and Bosnia and Herzegovina. The attention is focused on historical events and on the development of ethnic conflict among Croats, Serbs and Bosnians. Most of attention is focused on the conflict in Croatia and on the conflict in Bosnia and Herzegovina in 1991-1995.
Klíčová slova v angličtině:	Ethnic conflict, ethnicity, genocide, national minority, Croatia, Bosnia and Herzegovina
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	65 stran
Jazyk práce:	Český